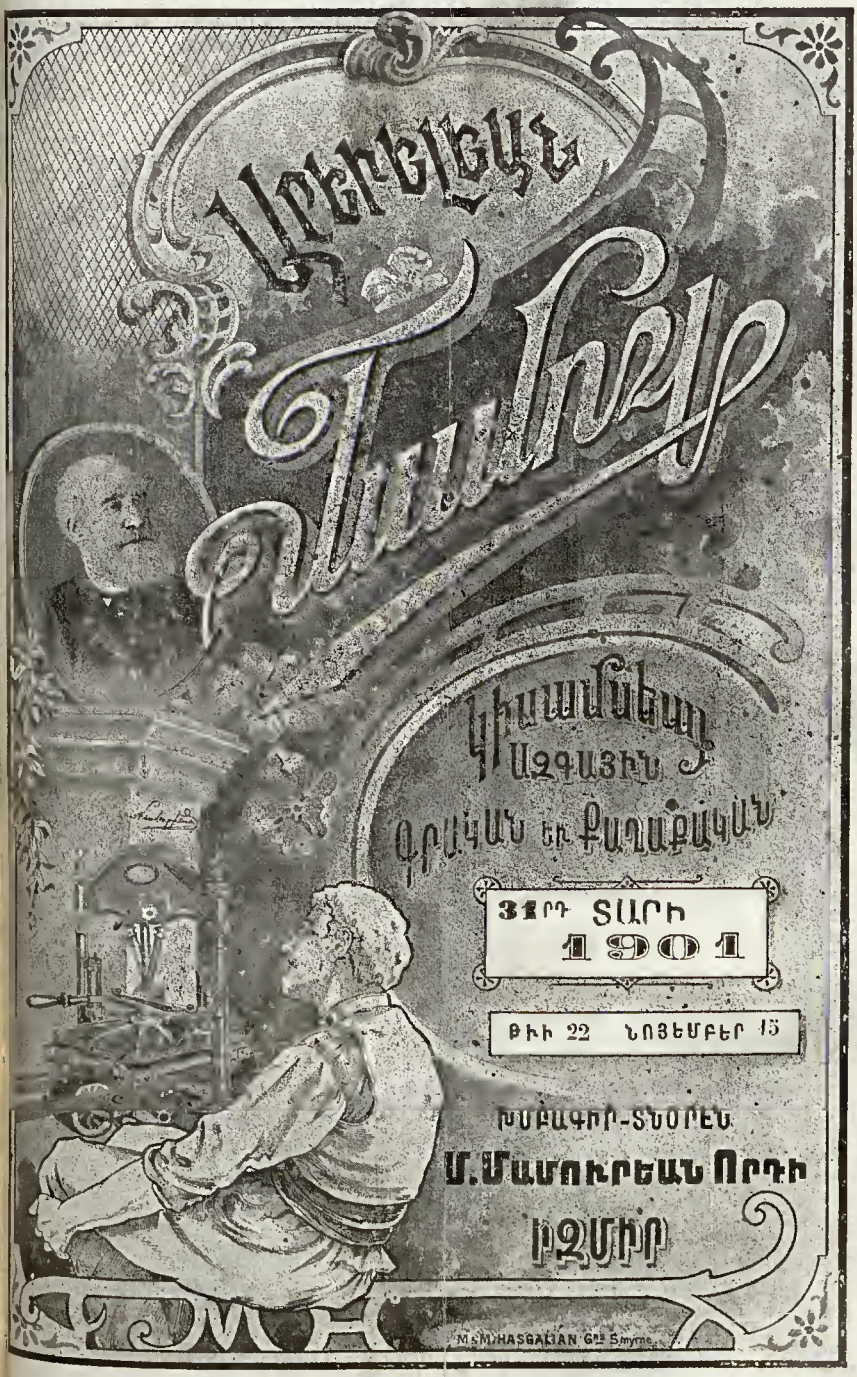

Hon. Rédaction
de la Revue Arménienne HANTESS

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տարեդարձ Ծննդեան Օգոստ. Պուլկարիայի		897
Ընծայիր	Կ. Ստեփանեան	899
Աչերդ Բռնապետութիւն	Մ. Ստեփանեան	903
Թարեկամի Խօսքեր Խ. Քեչէչեանէն	Ռ. Զարդարեան	904
Նշանորներու Ջոյգ մը	Արմեն Գնունի	908
Պարլիկներու Գեանքին Մասը. Դատ. Բանդ.	Հեռո Մրապեան	910
Հարիւր. Ցոբ. Ազգ. Հիւդ. Ընկերոյ		911
Ցոյն Ժողովրդային Երգեր Սէրէր	Մ. Շուպարաշեան	913
Կակաց Դէջը	Արմինէ	915
Գործնական Գեանքը Ս. Սրտէն	Մ. Խշեան	918
Արեւատեսները Գաւառներու Մէջ	Արեւելսաւոր	920
Վոսփորի Արձագանգ Թղթակցութիւն	Արայ	922
Հարսանիքներ		926
Գաղթական		929
Ընթաղ	Ս. Ս. Մ.	932
Գրական Փունջ մը Ա. Մուրացեանէ		935

☞ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ☜

"ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄԼՈՑ,,

ՅՂ տպ. ՊՐՈՒՍԱՅ

1902

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

☞ *կը խնդրուի ուշադրութեան առնուլ բաժանորդագրութեան*

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԱՄՈՒԼ

ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԼՍԻ. ՏԱՐԻ

ԹԻՒ 22 — 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1901

ՏԱՔԹԱԳԱՔԱՑ ԹՇՆԱԳԵԱՑ

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ

ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. ԿԱՅՍԵՐ

ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ա՜յն *ապրելօք օր մը աւելի բարեբաստիկ, աւելի ուրախաւէթ քան այս օրը՝ ուր Օսմ. մեծապօր պետու-թեան պատկանող բովանդակ երկիրներուն մէջ, Մայրա-*

քաղաքէն սկսեալ մինչև յետին գիւղակը, փարթամն ու աղքատը, բարձրագոյն պաշտօնատարն ու ամենախոնարհ պաշտօնեան, մեծն ու փոքրը, իսլամն ու քրիստոնեան, վերջապէս տարացեղ ու այլակրօն ժիլիոնաւոր հպատակներ՝ չնորհապարտ գգայուձիներով և անհուն հրճուանքով կ՚ուծնեն միասիրտ ու միակամ իրենց Օգոստափառ վեհապետին երջանկաբեր ծննդեան տարեդարձը և իրենց ներքին ուրախութիւնը կ՚արտայայտեն չքեղ լուսաւառութիւններով, հրախաղութիւններով և ամեն տեսակ եռանդալից ցոյցերով։

Ծտուգիւ անկարելի է անտարբեր մնալ այսպիսի հանդիսաւոր ու յաւէտ անմոռանալի օր մը և չյիշել այն թանկագին ու բազմազան բարիքները՝ նիւթական ու բարոյական՝ զորս լիուլի և աննման վեհանձնութեամբ կ՚բաշխէ Նորին կայսերական վեհափառութիւնը անխտիր իր ամեն կարգի հպատակներուն և այսպէս անժխտելի ու արդար իրաւունք մը կ՚ստանայ անոնց միահամուռ ե. բախտադիտութեան վրայ։

Եւ արդէն ո՞վ կ՚տարակուսի թէ մեր վեհափառ ՔՆ.ՔՆԱԿԱԼ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻՒ-ՀԱՄԻՏ Բ. ԿԱՅՍԵՐ իմաստուն քաղաքագիտութեան, երջանկաստիւռ և արդարակորով տիրապետութեան չրջանը կ՚կազմէ Օսմ. կայսրութեան տարեգրութեանց ամենէն փառաւոր, ամենէն հոյակապ և յաւերժական էջը՝ ուր հայելիի նման պայծառ կերևին համայն Թուրքիոյ հսկայաքայլ յառաջդիմութիւնը, տնտեսական անօրինակ բարգաւաճումը, կրթական, գիտական, ճարտարարուեստական, առևտրական և ռազմական զարգացումը, արդարութեան և իրաւանց համայնատարած գործադրութիւնը, մէկ խօսքով՝ բովանդակ ժողովրդեան բարօրութիւնը և երջանկութիւնը։

Ահա այս ամեն սքանչագործութեանց պերճաշուք դէպուագը կ՚յօրինեն Նորին կայսերական վեհափառութեան մինչև հաւատարիմ հպատակները՝ իր բարեբաստիկ ծննդեան տարեդարձին առթիւ՝ խանդավառ ուրախութեան ցոյցերով, հրախտագիտական և հաւատարմական

անկեղծ զգայուններու արտայայտութեամբ և արտօրուխ մաղթանքներ ուղղելով առ Բարձրեալն Աստուածՙ վասն արեւշատութեան և թանկագին կենաց իրենց արդարասէր և առատագութ վեհապետին։

Ա. Մ՚ա՚ն և ա միացնելով իր ձայնը ժողովրդեան այս ընդհանուր ցնծութեան պատասխանատու աղաղակներուն՝ կը գոչէ պատագին։

ԿԵՑՑԷ՝ ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ
ՅՈՒԼԻՈՍ ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻԴ Բ. ԿԱՑՍՐ
ՄԵՏԱՋՕՐ ԻՆՔՆԱԿԱԼՆ ԹՈՒՐՔԻՈՑ

ԼԷՕՆԵ *

ԻԶ

Ս Է Կ ամիս յետոյ Սկզբաքի ապարանքին մէջ, ինչպէս կ՚ըսեն տանիկօրէնՙ մինչև իսկ պատերը կը խնպային, ուրախութիւնը ընդհանուր էր, Լէօնին հարս պիտի լինէր, միայն հարցուցած տխուր էր, ի՞նչ կար այս ազգկան սիրտին մէջ։

Ծրագիրը սակայն միշտ զգուշութիւն մ՚էր չորս ականջաւ մէջև, այսինքն երկու պատաւ քոյրերը և խոհանոցապետները միայն կը ցործէին, փեսուց ապուշի ղէմքով միանգամայն ծիծաղը կը շարժէր, ամառանոցականն օրն իսկ նորապսակները պիտի մեկնէին Եւրոպա թողուլ ապարանքը երկու պատասխանատու արամադրութեան տակ, Ֆնէոտաար գրեթէ ամէն օր թանկագին լնծայներ կ՚ընդունէր Սկզբաքէ և իր գրին տակէն կը խնդար Լէօնինի տխմարութեան վրայ։

Երբ մեծ օրն հասաւ և արեգական տակի վերարկուն տեսնցաւ աշխարհի վրայ, Լէօնին ուժգոյժ եղաւ իր սենեակէն, գիշերը չէր քնած, այն օրուան արեգակը տարբեր բարեաւ կը համբուրէր գինքը, և իրիկունը տարբեր բարեաւ պիտի բամնուէր իրմէ, ոչինչ կարդ էր իր տարտուր կատեցնել, չափազանց երանութեան գաղափարին կը վերագրուէր այդ հոգեկան յոգը։

Առաւօտեան թերեւ ճաշէն ետքՙ ուր Լէօնին գրեթէ ոչինչ չնե-

---

* Տե՛ս թիւ 21, երես 861։

քաւ, իր մօրը հետ սենեակը բաշուեցաւ հագուելու համար։ Լէօնին ոչնչի օգնութիւնն պէտք ունէր զարթնելու, վասնզի այնպէս մեծ ցաւ էր, այս անգամ սակայն հարսանեկան ապխտակ շրջազգեստն էր որ պիտի հագնէր, և չուզեց իր մայրիկը զրկել այս հաճոյքէն։ Երբ արդուզարդը լմնցաւ, Լէօնին իր յօղակիր աչերը պարզելով վարդուհիի՝ յիշեց իր ամօթի առաջին օրն ուր ապտւթեամբ էր նորէն այդ կնոջ, այժմ փառքն էր որ կը ծծուէր, ակնրաւիր ձայնով ըսաւ.

— Մայրիկս, անշուշտ պիտի ներես ինձ. . . ։

— Ինչ բանի համար, աղջիկս, պատասխանեց վարդուհի թեթև իր կեանքի մէջ առաջին անգամի համար իրապէս յուզուելով։

— Այն բանին համար զոր երթամած էի քեզ՝ ոչ որի չըսել, բայց չէի կրնար տարբեր կերպով յարդել մի այնպիսի մարդ զոր կը սիրեմ, վերջապէս անկարելի էր տանել անոր մեծ որ պիտի լինէր իմ. . .

— Ամուսնով, ըսէ, Լէօնին, նա քեզ առաւ այդ իրաւունքը։

— Ամուսինս, այո՛, հառաչեց Լէօնին, նա առաւ ինձ այդ իրաւունքը և ես ընդունեցայ։ Տե՛ս, մայրիկ, որքան վհատած ու բարի է Սեզրաք որ գիտնալով իմ անցեալը դիս կը պաշտէ իբրև սրբուհի. մանրացիանին աղջիկը այսօր Թաղուհիի պատիւներով կը յարգուի, օ՜հ, մայրիկ, ինչո՞ւ անարատ և անվթար չպահպանուէի որ այս մեծ օրին արժանաւոր հպարտութեամբ ինդայի . . .

— Խե՜ղճ ես, Լէօնին, ի՛սկզես որ ե՞ս ալ շատ փոխանակ ինդալու, գոչեց վարդուհի արտասուքը սրբելով։

— Ուրեմն ներեցի՞ր ինձ։

— Ի՞նչ մեղք ունիս ներուելու, խեղճ աղջիկ, ես պարտիմ այդ հարցումը քեզ ուղղել, ըսէ, կը ներե՞ս մայրիկիդ։

— Վերջին փափաք մը ունիմ զոր դու միայն կարող ես պահել։

— Ըսէ, ու ես պատրաստ եմ ծոլը նեռուելու քեզ համար, գոչեց վարդուհի այն ատելիան անկեղծութեամբ որ իր խորշամած գէմքը մութի կերպարան առացաւ, Լէօնին չկրցաւ զսպել ժպիտ մը ի յարկ.

— Ո՛չ, մայրիկ, մի՛ յուզուիր, կ'ուզեմ որ երջանիկ լինիս, բայց ինձ ներել նաև պարտիս ներել նաև Սեզրաքի որ սկզբնական պատճառն է իմ կեանքի հիմն խիստ փոփոխութեանն, մեծ օր մը դուն զինքն անիծելու պէտքը՝ խոստացիր այժմէն որ չպիտի ընես այդ բանը, այլ ընդհակառակն պիտի օրհնես ու պատուես այն մեծ մարդը, որ ոչ միայն դիս անկումէ վրկեց՝ այլ մարդկութեան մինչև հատարը բարձրացուց։

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, չեմ հասկնար, աղջիկս, դու չափազան-

յօրէն յաղուած ես, նայէ՛, կը պղտաս, օ՜ն, գնանք, մեզ կ՚սպասեն սրահը։

— *Ուրեմն կը խոստանա՞ս, մայրիկ։*

— *Կ՚երդնում որ իբրեւ իմ Աստուածը պիտի պաշտեմ ամուսինդ ի՛նչ որ ալ լինի։*

— *Գոհ եմ ու երջանիկ, պատասխանեց Լէօնէն ժպտելով ու վարպետիկի ձեռքն համբուրեց՝ որ իր կարգին գողգոջուն շուրթերով իր աղջկան երեսները պագաւ աշխուժիւ։*

Նկս ժամ յետոյ մի վառուստր լանուօյի մէջ Լէօնէն ու Սեդրաք՝ և ընթերցողին ծանօթ սերուն ու թեթև վիրթօրիայով երկու պառաւ բոյրերը կը մեկնէին սպարանքին մեծ գուռէն, սպասաւորները, պարախզպանները, որոյն մի քանի կիներ, անցորդներ հետաքրքրաբեամբ կը տեսնէին երկու կառքերու հանդիսական երթը, առանց նոյն ժամուն միայն լսացան տեսակնակալ հարտանիքը։

— *Ե՞րբ պիտի լինինք մենք ալ այսպէս, հարցուց խնդալով փերուզ որ ճաշի սեղանը կը պատրաստէր։*

— *Մօտ է, սիրականս, պատասխանեց Աբրամ, վաղն առաւօտուն օրը կ՚օրհնեմ։*

— *Իրա՞ւ։*

— *Ինչո՞ւ չէ, ինձ նայէ, փերուզ, ինչո՞ւ ուշացաւ մայրիկդ։*

— *Կարծեմ չպիտի գայ։*

— *Պատճա՞ռ։*

— *Դու դեռ լաւ չես ճանչնար մայրիկս, ամէն բան զաղանիք է անոր համար։*

Ուսանող և սպասուհի բաւական խօսեցան մինչև որ սեղանը պատրաստուեցաւ, ու դեռ պիտի շարունակէին իրենց կատակները երբ կառք մը կանգ առաւ վանդակեայ մեծ գրան առջև։— Ո՞վ կըրնայ լինիլ այս կառքով։

— *Վազէ տեսնելու, յարեց Աբրամ զուսպաւելով, բայց ո՞վ ալ որ լինի հարտանիքի մասին զգուշացիր բան մը անգամ պատասանիլէ։*

Փերուզ իջնելով սպարանքէն զլսեցաւ մինչև մեծ գուռը, անոր կը հետևէր Աբրամ մի քանի քայլ հետաւորութեամբ։

Ազնիւ, բարեկիրթ ու զեղանի մի երիտասարդ՝ որ յոգնութենէ և կամ տարբեր ազդեցութենան տակ յաղուած կ՚երևէր, կառքէն իջաւ ու բանագնօսիկ ժպիտով ըսաւ.

— *Ներեցէք, օրիորդ, չեմ յաւտար սխալած լինիլ եթէ հարցնեմ պարոն Սեդրաքի սպարանքը։*

— *Հաս է, պարոն։*

— Եթէ չսորհ ընէք բանալու։

Փերուզ շիտիած պարձաւ Աբրամին, որ անմիջապէս բաւ.

— Բայ։

— Մ՛հ պարան, դուշց բարեկիրթի երիտասարդը, մեզ կը պարտաւորէք։

— Ես ալ ձեզ նման հիւր եմ, պարոն, որ եկած եմ կարեւոր գործի մը համար ու կ՛սպասեմ պարոն Սեդրաքի։

— Կրնա՞ք ուրեմն մտնել։

— Անտարակոյս։

Անծանօթ երիտասարդը կառքին պառնալով ներս ծռեցաւ և անպլիերէն ու ցած ձայնով բաւ.

— Քաջ եղիր, սիրկին, կարծեմ Ժամանակին հասանք, աշխատեցէք ժպտելու։

— Չեմ կարող իջնել, պատասխանեց կնոջ նուաղուն ձայն մը նոյն լեզուով.— այս զուգէն անցնելուս կ՛զգամ որ սիրտս մեռնիմ։

— Ի սէր Աստուծոյ, ի սէր մեր ընտանիքին, քաջ եղիր, օ՜հ քաջ եղիր, և մի՛ մղէք զիս վրէժի զարհուրելի եղանակի . . . ելէ՛ք, ընդունեցէք ինծ։

— Չեմ կրնար. . .

— Կ՛սպասեմ, կ՛սպերսեմ, քաջ եղէք քոյր իմ։

Որքան և անպլիերէն՝ և Աբրամ բոլորովին անպիտակ այս լեզուէն, փոխանակուած բառերու եղանակէն ու շեշտերէն կ՛զգար որ իր սպասած սարսափելի տեսարանին տարարուերմունը կը կատարուէր։

Նոսրկ երիտասարդը զրկելով մի նիհար կին կառքէն իջնցուց, կինը այժ չունէր ոտքի վրայ կայնելու, մնաւ երիտասարդին թեւը, բայց հարկ էր քալել, Աբրամ փութալով անոնց մօտ բաւ.

— Կրնա՞մ օգնել, պարոն։

— Եթէ չէք ձանձրանար, պարոն, կը պարտաւորէք մեզ, բաւ բարեկիրթ երիտասարդը, և այսպէս նիհար կինը երկուքին միջեւ յամրաքալ հասան մինչև սպասարանը, Աբրամ պատմամբ սարսուռ զանոնք ճաշի սրահը։ Պատրաստուած փառաւոր սեղանին տեսիլը չափազանց յուզեց նոսրկիները, փերուզ անմիջապէս քշեց անոնց սոչև երկու թիկնապահներ, կինը կարի ուժասպառ էր, պէտք ունէր հանգիստի, ուստի նստաւ։

— Բան մը կը հրամայէ՛ք, սիրկին։

— Ոչինչ, օրիորդ, շնորհակալ եմ, պատասխանեց կինը և անպլիերէն մի քանի բառ արտասանեց երիտասարդին որ պառնալով փերուզի հարցուց.

— Պարոն Սեդրաք մինա՞կ է հոս։

— Ո՛չ, պարոն։
— Ովքե՞ր կան ուրիշ։
— Տիկին Վարդուհի, օրիորդ Աննթաուամ, և օրիորդ Լէօնիա։ Այս վերջին անունին ուժգնագի կինը հնազանդ։
— Իսկ դուք, օրիո՞րդ։
Փերուզ ապառնհի բառը արտասանել չուզեց։
— Ես ապարանքին վերահսկուհին եմ, պատասխանեց։
— Շատ լաւ, շատ լաւ, տիկինը և օրիորդները նոյնպէս բաց ցակա՞յ են։
— Առաւօտեան քաղաք իջան։
— Ե՞րբ կը վերադառնան։
— Կէսօրեան ճաշէն առաջ պարտէզն հոս դանուիլ։
— Պարոն Մեկրա՞ք։
— Նոյնպէս, պարոն։
— Լաւ, կ՝սպասենք։

(Վերջ յաջորդ թիւով)

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԱՉՔԵՐՔ

ԻՐԵՆ

Երկինք մը հմայք ու ծով մը յոյզեր՝
Աչքերուդ մէջ կապուտակ,
Ա՛խ, գերեցին զիս, սիրտս ու իմ սէրս,
Ու ... կեանքս դարձաւ տրտում։

Ցոլ էութեամբդ դարձայ ճանճաւակ,
Մահ հառնում մը ցաւատանջ,
Ցուրտ սպասումը երբ զգացի ան՛ծ
Երազներուս հիասքանչ։

Խայց, վիրգի՛ր, դարձեալ, ուխտադրուժ, անզո՛ւթ,
Ցաւ ըղձանմոյ մ՛ու յուսով,
Պիտի չիշեմ յար այդ աչքերդ կապոյտ,
«Ա՛հ, երբ տեսնեմ երկինք, ծով»։

Իսկ դուն ալ երբոր խորհերը սուգիս
Այդ աչքերուդ, կապոյտ բանա,
Տե՛ս հոն շղթայուած սիրտս ու չիշէ զիս
Հառնող կեանքով մը հիւանդ։

Ամաքաղաք

Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄԻ ԽՕՍՔԵՐ

Խ. ՓԱՓԱԶԱՆԵԱՆ

Բաց նամակիդ պատասխանը յետաձգեցի ամառուան ազատ երկրի նկարչման, որպէսզի բնաւթեանապատշաճ հոգիս մեր լճանկարն ու գաշտին հետապատկերին մէջ արթնայ ցօղաթեւ քամիին նման առոյգ ոգեւորութեամբ, թիթեռնիկի բաց թեւով կանաչ ծղօտի մը վրայ ինհանգստութեան երկու անուշ խօսք գտնելու։ Սակայն այնպէս ալ չեղաւ։

Ցօրեկը, երկինքի տապէն չի խաշելու համար, գիմացի ապառաժներուն դողը, քարէ ծածկի մը տակ լայնատիտա ծուլութեամբ մը կ'ընկղմանիմ՝ գիտնալու համար վարը գաշտի գաւկին, գաշտի անասունին հնդը՝ ձկէ վար՝ ձկէ վեր, հարիւր անգամ, հազար անգամ, բարձրացնելով աշխատութեան գուշին՝ որ թեթեւ մշուշի մը պէս կ'ամանէ կը կայնի օդին մէջ, իրիկունն ալ հազէ առնիքներուն վրայ փռուած անկողիններէն՝ աչքս երկինքին լուսնեան, մանիկ կ'ընեմ հոս հան հատաքուած կնիկներու կակոցին, իրարու քով եկող զրացիներու իրենասպահի խօսակցութեան ուր կ'ամփոփուի նոյնպէս օրուան աշխատութեան վերջաբանը, օրուան շահազրգռող լուրերուն տնտեսական խմատասիրութիւնը, վերջապէս ընդհանուր կեանքը որ փոզոցներէն, շուկայէն, առուներէն հատաքուած՝ կուտրիս վրայ կը թառի ու քիչ մը նաբը դիշերածածկի պէս ինք իր վրայ կը խփուի։ Վազուան առաւօտն ալ միևնոյն միօրինակութեան ծագէն պիտի վերսկսի ապահովաբար ու միևնոյն մայրամուտով պիտի վերջանայ, ինչպէս ամէնուն, նոյնպէս ինծի համար, ու եթէ զրացիներս կոզ կոզի զիրենք մնահղող, զիրենք հետաքրքրող եղելութիւններու և անցքերու մասին հաղորդակցութեան մշտապատրաստ լեզուն կը գտնեն ամէն օր, նոյն յաւիտենական նիւթերուն վրայ հանգարտօրէն սրամտաբանելու և զանոնք մեկնաբանելու նոյն յամառ որոշումը, պատճառ մը չկայ որ ես ալ քիչ մը զրացին վերջապէս իմ զրացիներուս՝ գիտցի զրկի թէ «գաւառական զրականութեան» խնդիրը ակիզբէն ի՞նչ թեթևութենէ ծլաւ ու յետոյ ի՞նչ տեսիլ ստացաւ զարգացաւ։

Ահա օրէն, գիտես արդէն, սիրելի խոտրով, երբ գաւառացին իր Պօլսեցի եղբայրակիցներու մտաւորական զարթնումի ձախողը ինք ալ իր կարգին արշալոյսի խաչը խաչակնքից երեսին ու տակաւ ինքնագիտակցութեան շրջանի մը մէջ ինք իրմով զբաղելու, ինք իրմով

հետաքրքրուելու չնահան ու անկախ ոչխարն ունենալ, և մանաւանդ երբ իր ընկերութիւնը վարող գալ գացմանն շարժառիթ ստանձնասիրելով՝ անոր ուժին անդաւաճանութիւնը տեսաւ, — արմհետև մարդաբաղաքին կուզար անմոռանալ կերպով մը —, գրաց իվ մուտուրա կան այդ հատանքին շեղելու, արմատական յեղաշրջութիւնեան մը պէտք ունի, ուստի նոր ուղին, նոր ակօսը, հիմնականն նոր խոփը փնտռեց։ Եթ հոս շատ ուժեղ մանրամասնութիւններուն չափսի իջնենք, արմհետև խնամալի բոլոր բանաձևերը հրապարակական և անոր համար իմ կողմս աւելորդ յոգնութիւն մը պիտի ըլլայ, բայց ինչ որ զարմանալին ու նորօրինակն էր գալափարի այս ամբ փոխանակութիւններու միջոցին, այն էր որ Մարքաքազարի ապնուագնական զրագէտներու շարքին խոտոված անհանգստութիւն մը լսուեցաւ, չեմ գիտեր ինչո՛ւ, յատկապէս հաս մին ալ, Մալխաս անուն, անոր երգիծարանութեամբ մը փոքենց, բանչը, ազա, կեղտ, գեռ չեմ գիտեր ինչ անհեթեթ ու անհամոնա բառերու ցանկ մը պատրաստել՝ պարբարի մը համար վահան բռնելու երեսին, որուն նպատակ ըզգալ պատասխանելու անտղմէ կացութեան չէինք կրնար ենթարկուիլ ո՛չ ես և ոչ գալափարակիցներէս մէկը։ Նոր գալափարի արտայայտութիւն մը, թող ըլլայ պաշտպանութիւնը՝ այսքան դէշ բնագիրներ ինչո՛ւ գրուի՝ պիտի բակը. էհ, գարմանալու ի՛նչ կայ որ, մեր մխիթարական գոհացումն հոն է որ, եթէ գրատարեցիկը յոգնիմասներ համզելու գոհատակութիւնը չենք կրնար ընդունելու, գէթ անոնց անհատականութեան բնարոշ գծերը երեսն բերած կ'ըլլանք, այս ալ յաղթանակ մըն է և «վարպետ գրականութեան» պատրաստուող սերունդին բարեացակամ ստանձնասիրութիւնն աւելի, հակազդեցութեան առիթ կուտայ երկոց հակարգերի կազմութեան պատասխանելու։ Բայց, ըլ՛ն մը անհոգեմ ընթացքը այդ չափազանցող վերաբերութեամբ մեր կողմէն՝ գուցե գալափարի վերաբերող հարց մը շատ ցաւալի գեռնի պիտի առաջնորդէր, ծանո՛ղ արտագ պիտի ըլլար գուցէ գաւառացիի ու Պօլսեցիի երբեմնագոյ խորտակումնութեանը և ինչերը իր գրական տահմանէն ելած՝ դէպի ընտրուածին սկզբած խոհ ձիու մը պէս պիտի տանէր ու վայրէր, այդպէս հետեւութիւններու տակի ուտալով, «գաւառական գրականութեան» կողմնակիցներուն հրապարակային խոստովանութեանը պէտք կա՞յ՝ իմացում ընելու համ այդ իմաստով վարտահամիտ մտածում մ'ունէ իրենց զգացումներուն, անձին ու գալափարին նպակալի տրտղուժութեան մը կը տեսնէին։

Երեսնիը միշտ նոյնն է, ա՛ն է նոր գալափարի մանկութիւն խոտ իրարանցում մը յառաջ կը բերէ, ամմուկ, վրդովի

ու փրփուր. Թող կանչեն, աղաղակեն բոլոր Մալխասեանները, մենք արմկելով ղիրենք կ'անցնինք անխռով այդքան, որքան է մեր պաշտպանած գործը։ Այս պահուն կուզէ աւելի տոհմային զրահատնութեան մը նախագրաւումն է որ մեզ մատծել կուտայ։ Այդ զրահաւորութիւնը անշուշտ ոչ երկու օրուան գործ էր և ոչ մտքահայր ձեռնածութիւն մը, միայն՝ եթէ անոր կարևորութիւնը աւելի եզանակով մը հրապարակ նետուեցաւ, նախ անոր համար էր որ այլ գաղափարը իր տիրական դիրութիւնը կը հաստատէր, երկրորդ՝ իբրև լուսաւոր նշանակէտ դրուելով հետեւ՝ վաղուան սերունդին ճշմարիտ ասպարէզ կը յանձնարարուէր։ Տրամաբանիր մարդերը թող ինքնամիտ գործունէութեամբ միշտ պատրաստուին, որովհետև Այսօրը ճշմարիտ զրահաւորութեան քննութեան չէ, եթէ պատասխանի զրոյները սա պահուն ասպրտած գործեր ալ ունենային, երբէք չպիտի կրնային, ոչ ալ պիտի ուզէին զանոնք ապագրութեան յանձնել արդէն, մէկ մը որ այս կարգի ձեռնարկի մը հարկաւոր նիւթական բոլոր աղբիւրները չորցած են ակէն, և յետոյ, հասարակութեան ներկայ տրամադրութիւնը ոչ մէկ զրահապահ կը ցուցնէ՝ զրահան գործ մը սպառելու։ Ջէ՞ք յիշեր Լօրիի «Խրատատուի Զինորդին» դասապարտութիւնը, որում «Արևելքի խնդագրութեան զարակներուն մէջ կը ճնայ փոշիին», ինչպէս կը զրէր Տիրայր վարպետը ասկէ շատ առաջ, ոչ հրապակերէն իրա՞ւ մեր զրահանութիւնք չպիտի կրնար օգտուիլ և կարելի՞ էր մինչ թարգմանելի օտար հեղինակութիւններու մէջ ասկէ ասկեղուպի մը վրայ մատ դնել. «Խրատատուի Զրկուե՞լը» որ գաւառական կեանքի դիմացին մէկ զրական կտորն է արդէն։ Ինծի համար, սիրելի Խոսրով, ինչ որ շատ աւելի ցաւ կուտայ ու ամօթի նեղութեամբ մը դիտակցութեանս վրայ կը ճնշէ, ա՛ է թէ մեծահռչակ Գրագէտ մը խաբեբուռ ակամայ պատասխանատուութեան տակ գտնուելուցայ, երբմէ հայերէն թարգմանութեան արտօնութիւն ուզած ըլլալով Լօրին՝ իր սիրուն նամակին մէջ՝ իբրև հեղինակի փոխարինութիւնէ՝ հայերէն թարգմանութենէն օրինակ մը միայն կուզէր, . յիշատա՞կ անշուշտ Արևելքի անծանօթ լեզուէ մը, ու մենք ահա այսքան տարի անցնելէ ետքն ալ տակաւին կըսպասցնենք գինքը։ Հիմա ըսէ՛ք, իրեն հետ ճշմարտախօս ըլլալու համար, պէտք չէ՞ զրել թէ հայ հասարակութեան բարոյական—իմացական աթոռի մինակը այնքան պզտոր է որ զրական արժէքով գործ մը հրատարակել տալու համար հեղինակ կամ թարգմանիչ տարիներ մտերացկանութեան թախտատուփ մը հարկ ու զիս նոյն տասաչուան պզտատը ինչ մնան, և թէ մեր մատենագրական կեանքը այնքան լարտատարած ունայնութիւն մը կը ներկայացնէ ուր զրագէտը

Հիշատակ ի՛ղլայ։ Այս ճշմարտութիւնն ալ տեսակ մը՝ գրական աշխատասէրի անունը կրողին վիճակ կեղծ հորէն։

* * *

Բայց ես երբեք չեմ տիրեր կնամարդի լալկանութեամբ մը թաց աչքերով, երեսիս թաց թաշկինակը ցոյց տալ, ամէն անգամ հանդիսային աշխատութեան — այն ես մասնագրական — համեստ պարտականութիւնս յիշեցնողներուն, տանջե՛ք ինքզինքնիդ, ասոնք ի՛նչպէս վիպայն անունց հասցէին որ գաւառացի պրոֆեսորն ներկայ ձեռնթափ վիճակը չապտռիլու ծածկամտութեամբ մը մասնաւոր զէնք կը գործածեն սկզբունքի վիճաբանութեան մը պահուն, ծիծաղելի կատակերգութեան մասնակը չէր, գիտակցական գործունէութեան համազուժն առաջ՝ արդար ու հաւատար գործակցութիւնը պայման է միջավայրը կազմող մասերուն մէջ։

Ահա սիրե՛լի Թոսրով, ամառ ցուրեկներու և ամառ գիշերներու ինհանգրի վայրկեաններուն ի՞նչ աչ — մելիթադական մտածումներ պիտի որոճար գաւառի տղան՝ մինա՛կ իր հեռու ընկած համայնքին կարօտներուն, մինա՛կ անոնց պէտքերուն և տագտանքին հետ, տար արեւու գծոհային աշխատութիւնը կըսէի թղթիս ձակտին վրայ, ինը ֆորհիմ միշտ, այս չարչարանքը, այս յոգնութիւնը, այս ցաւը ի՞նչ կարժեն ամէն պարագայի տակ, միայն ձեռք մը հա՞ց անօթի չի մեռնելու համար, ա՛հ, ես կը թրնէի այլ անասնական դաղձանքին վրայ, ի՞նչ պիտի արժէին քաղցր տունը՝ տանց օրըստօրէական զարգացման, տանց լուքնաճանաչութեան, տանց ժպրի ու հոգիի նորոգ խանդավառութեան, գաշտի գնտակիչը նոյն անխորհուրդ ու անիսատակ նշն ու դամէշը սիրտ մնար ինր բնազդական քաղցր չեզոք հակամիտութիւններուն մէջ՝ ընչացէս հազարաւոր ծրեկներէ տպրն, նոյնպէս քիւրատար ղաղրէ եաչն ալ։

Գիւղացի տղան, ծրիտասարդը սակայն, տասնեւհան թղթրովին տղրալի տգեղը չէր, այսօր քիչ մէ շատ պարզ կարդալէ մը կը հասկընայ անիկա, բայց այլ վարժութիւնը զարմիկ ուղղուած նամակի մը պէտքին ուրիշ բանի չի ծառայեր իրեն, և գեղացի հաստատակամութիւնը, քաղաքացի արհեստաւոր համայնքին հետ արհամարհելի ոեան մը չէ որ կը կազմեն, արդ, հարցուցէք մէկ ի՞նչ կը պարտան անոնք, հարցուցէք մէկ կարդալու տրամադրութիւնը մարդու մէջ արմնցնելու համար ի՞նչ միջոցներ հարկաւոր են ու ի՞նչ կարգի ընթերցուածներ։ Բայց, տասնց ամէնէն տասչ, հարցուցէք նաև մէկ, այս մասնասիրուած հաստատակամութեան մասնաւոր իսկական պահանջ-

նկարը ժամանակին ծը պրպէտի կրակոտ խոհալը եղաւ և անոր՝ համոզուած խոնդալաւութիւն ներշնչեց։

Օր մը երկուք ալ ու աշնան գուռը կը ճնշէ երկրագործի ոտքին հետ որ տուն պիտի գանայ ողբաձայն ու հանդչի բակին մէջ, դուրսի կեանքը պիտի հաւարուի անոր նաւին ու ափերին տակ, մարդիկը պիտի խոնուին մկկմկիու վրայ շունչ շունչի և յաջորդող ձմեռուան երկար գիշերները՝ եթէ ձանձրոյթով չի լռանան, գինարբուքով պիտի վերջանան։ Ինչուշա իրաւունք ունի պաշտեցին իր քէֆին՝ իր հանգստութեան ու բիչ մըն ալ զուարթ խնդութեան, բայց մթէ անոնցմէ դուրս պատահութիւն կը պակսի իրեն՝ իր գործերուն բանաւոր ուղղութիւն մը տուող, իր մարդին ուժերը լարող ու սրսին, իր հոգիին հետ խօսող դրդերու ընթերցումը և կամ ունկնդրութիւնն ընել։ Ախպէտ որ, երբ ձմեռուան գիշեր ու սարսափը վերնայ գաշտին՝ գարնան ապուսը օրերուն իր միտքը աւելի պայծառ ու հոգին աւելի կաղդուրուած վերսկսէ իր հայրերուն խաղաղ աշխատութիւնը՝ շարունակելու իր հերկին վրայ։ Գիւղացին այն աստիճան աւելի երջանկութիւն չգիտէ կրնար գտնել։

Հոգ չէ թէ այս ամէնը գեղեցիկ երազներ են միայն, ազդարարիչ, որ, սիրեալ բնէք, սիրական պատրանք մը միայն կուտան ջրին մէջ գեղեցիկ աշխարհներ տեսնող մանկան ինքնախաբէութեան պէս, այո՛, հոգ չէ թէ երազներ, բայց անոնք լծող ուրիշներու ալ հոգիին վրայ ծփան, ուրեմն գալիքին իրականութիւնը օր մը այլ տարտամ ակնարկներէն նշուլէ։

Յետոյ, վերջին բարև մըն ալ կարծեմ հետ բերի ու քեզմով Եղիպտացի այն բանաստեղծին որ ըսիլ կը գտնուի։

Թարթելոյ

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ԽՆՁՈՐՆԵՐՈՒ ՁՈՅԳ ՄԸ

ԱՆՑԱԾՆԵՐԸ պատչան նուած պահերուան՝ հանդիսականներ բարեկամի մը մրգատունը, ուսկից բամբուած տանձներ մեր հիւրընկալ ծերունին կամացուկ մը մէկ քով կանչեց դիս ու ձեռքս դրաւ մէկ ճիւղի վրայ ահագ երկու խնձորներ. «տա՛ ասի,» ըսաւ «ու տղէկ նայէ՛ վրան։ տա՛ս խնձորներն անգամ զոյգ են»։

Ամերիկեան գէմ փոքր մը զատ էր մեր ծերուկը, ու ա՛ն ալ մայր բնութենէն, ինչպէս պիտի ըսէին գիւտական լեզուով։ Գիւ-

աին ընելիք չիկար, և շիտակին ընելով վերադարձիս ամբողջ ճամբան՝ մտմտացի այս խօսքին ու ձևերէս կախուող խնձորներու զոյգին վրայ: Մարդ կեանքին մէջ կունենայ յաճախ վայրկեաններ երբ առարկայական պզտիկ օրինակ մը աւելի կ՚ազդէ մարդին վրայ քան բառերու տրամաբանութիւնը:

Տունը, սովսակիս պատէն կախեցի այդ չուխա մը կարմիր պըտուղները իրենց ճիւղին փակած: Ու յաճախ լաւագոյն զբաղում մը չունեցած պահուս կը խորհէի անոնց ու զանոնք ինծի նուիրող մարդուն խօսքին վրայ:

Օր մը սակայն երբ զբաղեցնիս առջև պարապած էի լաւագոյն զբաղումով մը, ու մոռցած՝ դիմիս վրայ կախուած խնձորները, յանկարծ սևցած ու փտած բան մը իմացաւ առջևս, խնձոր մըն էր: Վ՚եր նայեցայ ու տխրելով տեսայ որ միւս խնձորը մինաւորիկը կեցեր էր իր տեղը որբևարիկ մը պէս, որ նոր զատուած է իր կեանքի ընկերէն:

Տեսած էք հարկաւ իրարու հետ ապրող երկու մտերիմներ ու օրին մէկն ալ անոնցմէ մէկուն միս մինակ առջևնէդ անցնիլը՝ դիմիկոր ու տխուր, քանզի իր ընկերը իրմէ բաժնած է մահը կամ ա՛ և է պատճառ: Պատկին վրայ մինակը կախուած միացած խնձորն ալ ճիշտ տասը նման տպաւորութիւն մը գործեց վրաս:

Ու հետաքրքիր վերցուցի գետնէն խնձորը, որուն փտած մինակը կը բացատրէր վար կխնայատն, իր բնիկ ճիւղէն զատուելուն պատճառը: Ալեջուան թարմ ու կարմրուկ պատուղին տեղ գնդած ու տեղ տեղ սևցած բան մըն էր լոկ:

Ուզեցի գիտնալ Թէ ինչո՞ւ այդքան տեղն իրարու քովիկ աճող ու տպրող, գիրար հաճելուող այդ չուխա մը պատուղները յանկարծ զատուեր էին իրմէ: Գետին ինկած խնձորը իր վրայ տկներն կը ցուցնէր իր պատմութիւնը: փտած էր ու այդ պատճառով զատուեր էր կոթէն ու բաժնուեր իր ընկերէն:

Վ՚եր նայեցայ ընկերոջը՝ պատին վրայի խնձորին, ան ալ ճիշտ կոթէն բովէն, ընկերոջը զոյած մասէն սկսած էր սևնալ ու փտիլ:

Մայր բնութիւնը տուած էր ինծի դաս մը, որ կը ջրէր այդ չուխա մը խնձորները ինծի տալով բարեհաճիս փաստը: Խնձորներու այս զոյգին կարճատև կենակցութիւնը չի կրցաւ տևտրել, տատնձին կեանքին վէմ տալ սպասուած վճռական հարուածը:

Ու ես ուրիշ կամ կը զարձնեմ՝ ուշադրութիւնս ապագայներ դտնելու . . . :

ԱՐՄԷՆ ԳՆՈՒՆԻ

ՊԱՐԼԻԿՆԵՐՈՒ ԿԱՆՉԸՆ

ՄԱՅՐԻԿԻՍ ԴԱՄԵՐԸ *

Աս. Մ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Թոնիրին շուրջ նստած աննոգ,
Ձեռք՝ կոպիկ մի՝ բերական,
Կ'ըսէի դաս, խեթէ – խեթօ,
Մօրկանս առջեւ իմ սիրական։

Փսիկս իմ հով կը խաղըստար [1]
Քամբասելով ձեռիս, ոտիս,
Ու շուտս անդին՝ գլուխը դարմար՝
Միշտ կը նայէր վեց երկուքիս։

Կատրճ [2] ալ սիրուն, իր ձագերով,
Չի՛գ, չի՛գ, չի՛գ՝ կը կոկոտար։
Եւ երբ կուտ մը գտնէր սիրով
Ձայն ձագերուն կ'անչէր՝ կուտար։

Անոնք երբեմն գալով մեր հով,
Թուչըռէին ձեռիս, ուսիս,
Իրենց ատուշ, պուպուշ [3] երգով՝
Խնդացնէին մայրիկս ու զիս։

Այսպէս, ուրախ ու խեղճիկ,
Կը կարդայի գիրքս սիրուն,
Ի՛նչ բաներով, ո՜հ, իմ մանրիկ
Սէրս կապած էր այդ գրերուն . . . ։

Եւ ի՛նչ սիրով՝ անմո՜ռն, յաւա՛հ՝
Կը համբուրէր գիս շատ անգամ,
Երբ հեգեի բ՛ատ մը շիտակ։
—Ո՜հ սիրասուռ սիրտս մայրական։

Իսկայն հիմայ, չոգնած լերդող, [4]
Երբ գլուխս առած ձեռներուս մէջ՝
Կ'ուզեմ մոռնալ հոգերս ճնշող,
Հին մօմիկներ [5] ծնին աչքէս։

---

* Մանկական բառերով ու ոճով գրուած։

1 Կերպ կերպ խաղեր ընել, 2 Թխասող Հաւ, 3 ուղուղ, 4 տխուր, 5 մանկերի տակ անթևզուած կոշիկը։

Եւ կարօտով ճայիմ չտրա դիս.
—Ո՞ր է այն կեանք մաքուր, հաւիք,
Թռիփրի, երդիքն, հաւն՝ որ արտիս
Կ'ըճճայէին խինդեր անմեղ։

Դասդային մէջ, որ կը փալի,
Փնտռեմ՝ ի զո՛ւր՝ մօրս պատկեր,
Թեւերը բա՛ց ու ախորժի,
Որպէս շա՛տ հեղ վիս կը գրկէր ...։

ԷԼՒՈՆ ԱՐԱՊԵԱՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՅՈՐՇԼԵԱՆ

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ԶՄԻՒՌՆԻՑ

Ընդունելս անցեալ թիւով յիշատակած էինք՝ Հիւանդանոցի Հարիւրամեայ Յոբելեանի Տեղւոյն եւ առաջատած լինելով՝ նոյնը պատրաստելու կոչուած Յանձնաժողովոյ կողմէ, այս անգամ աղդեցիկ աղդայիններէ ուրիշ Յանձնաժողով մ'ալ կազմուած է, որու կողմէ նամակաձև հրաւէր մը խմբագրուած է ուղղուած առ Հայ հասարակութիւնը Նիւթական օժանդակութեամբ մասնակցելու այս Յոբելեանին եւ որու պատճէնը արժան կը համարինք հրատարակել ատոր։

S.

Իզմիրի Ազգ. Հիւանդանոցը, որ վերջացող տարւոյն հետ կը բոլորէ հարիւրամեայ շրջան մը, իր դարաւոր գոյութեան ընթացքին բազմադիմի բարիքներով՝ կ'արժէր որ ունենար իր Յոբելեանի հանդէսը, իբր երախտագիտութեան համազգային ցոյց մը, եւ որպէս յայտարար նշան այն խանդակաթ սիրոյն եւ հաւատարկութեան, որով շրջապատուեցաւ այն՝ յընթացս իր հարիւրամեայ գոյութեան, եւ որու մէջ միայն կարելի է փնտռել իր հաստատութեան եւ տեւականութեան խորհրդաւոր գաղտնիքը։ Ազգին տունը՝ յաւերժական կենդանի կոթող մ'է, կանգնուած յանուն գթութեան եւ մարդասիրութեան, որու փառքն ու պարծանքը որքան Իզմիրցւոց՝ ո՛չ նուազ իրաւամբ կը պատկանի նաեւ ընդհանուր Հայութեան, որու մասնաւոր հոգածութեան

եւ փափուկ խնամոց առարկան ըլլալէ երբեք չէ՛ դադրած։ — Եւ եթէ՝ ի նկատի առնուինք սա՛ պարագան՝ թէ բարեգործական այդ շէնքը, ի սկզբանէ իւր հաստատութեան, իր յարկերն միշտ տրամադրելի եւ մատչելի պահած է ո՛չ միայն Հայ, այլ եւ օտարազգի հիւանդներու եւ յախտաժէտներու ընդունելա՝ առանց ազգի եւ կրօնի խտրութեան, այն ատեն իր նշանակութեան մէջ աւելի կը բարձրանայ, եւ իր ճանապհին ճանգամանքով՝ անվիճելի իրաւունք մը կ՚ստանայ նաեւ ընդհանուր մարդկութեան երախտագիտական զգացումներուն վրայ։ Այնու պատմութիւնը, որ տեղեկագրի ձեւով հրատարակութեան տրուած է՝ ի գիտութիւն հասարակութեան, խօսուն յիշատակարան մ՚է, որ բարձրաբարբառ կը հռչակէ անոր ընծեռած անհաշուելի օգուտները։

Ահա այս նկատումներով, Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան առաջարկութեան եւ Ազգ. Վարչութեան որոշման վրայ՝ ձեռնարկուած է կատարել Հիւանդանոցին հարիւրամեայ Յոբելեանի հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 1902 Մարտ 31 ին Ս. Լուսաւորչի տօնին յաջորդող կիրակի օրն, մասնակցութեամբ Հայ եւ օտար մամլոյ ներկայացուցիչներու եւ նախնօրինակ հաստատութեանց վարիչ մարմիններու։

Գլխաւոր կէտը, զոր ամեն ճշմարիտ Հայու նկատումն կը յանձնենք, սա՛ է թէ իզմիր, հարերդակցութեանց գերեզմանք, վերջին տարիներու մէջ մանաւանդ՝ քնակութեան երկրորդ կեդրոն մը եղած է աղքատիկ պանդուխտ Հայերու համար, որոնք գունդագունդ քաղաքս կը դիմեն ապրուստի միջոցներ ճարելու նպատակով, եւ որոնցմէ շատերը խաներու եւ նկուղներու ախտաբոյր մթնոլորտին մէջ տկարացած՝ Հիւանդանոց կը փոխադրուին բոյժ եւ դարման գտնելու համար։ Գիւրին է երեւակայել թէ այսպիսի անխուսափելի հարկի մը մ՚առջեւ ո՛րքան կը տագնապի Հիւանդանոցի արդէն իսկ անձուկ պիւտճէին, եւ թէ ո՛ր աստիճան կը դժուարանայ այն՝ խղճմտօրէն կատարելու իր վրայ դրուած պարտականութիւնը։ Հետեւաբար՝ պատասխանատուութեան ընդարձակ բաժին մը կը ճանպանայ մօտիկ եւ հեռաքնակ ամեն ազգայնոց վրայ՝ Յոբելեանի սոյն գեղեցիկ առիթով եւս նիւթապէս աստար կանգնիլ այդ Հաստատութեան՝ ան չթար եւ անխախտ պահելու համար անոր հանրօգուտ եւ պատուաբեր գոյութիւնը։

Գրամական նուէրք, նուիրատուութիւնք, նամակ, հեռագիր եւ այլն պէտք է ուղղել Ճանճամաժողովոյ անդամներէն եւ Ազգ.

Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան Ատենապետ՝ Մեծ. Նշան Էֆ. Յ. Հարենցի։

Տարակոյս չունինք թէ Յոբելեանի սոյն հանդէսն ամենուրեք արտագին ընդունելութեան արժանանալով, արդեամբ պիտի քաջալերուի ամեն դասակարգի բարեսէր անձանց նուիրատուութեամբ, նկատելով որ մեր Օգոստափառ Վեհապետ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱԳՏ – ԻԻ. – ՀԱՄԻՏ Բ. ԿԱՅՍԵՐ բարեհաճ կամքն ու ջերմագին փափաքն է ո՛չ միայն երկրին մէջ բազմացնել բարեգործական հաստատութիւնները, այլ եւ իւր բարձր պաշտպանութեամբ եւ հովանաւորութեամբ կենդանի եւ վառ պահել իւր հպատակաց սրտին մէջ գթասիրութեան եւ բարեգործութեան հոգին։

ԱՆԴԱՄՔ ՉՄԻՒՒՆԻՈՅ Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՀԱՒԻՒՐԱՄԵԿԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

ՆԱԽԱԳԱՀ

ՊՕՂՈՍ ՊԵՐԿԱՄԱԼԵԱՆ	ՄԵԼԻՔ. ԱՐՔԻԳ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՑ
ՅԱԿՈԲՃԱՆ ՊԱԼԸՃԵԱՆ	ՄԱՏԹԷՈՍ ՊԱԼԵՕՋԵԱՆ
ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉ	ՍՏԵՓԱՆ ՍՊԱՐԹԱԼԷ
ԱՒԵՏԻՍ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ	ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐԱՊԵԱՆ
ԱՒԵՏԻՍ ԼԱԼԱԵԱՆՑ	ՂՈՒԿԱՍ ԵՍԱՅԵԱՆ
ՆՇԱՆ Յ. ՀԱՐԵՆՑ	ԳԱՐԵԳԻՆ Յ. ԲԱՐԱՋԵԱՆ
	ՋԱՐԵՀ ԹԱՂԹԱՊԵԱՆ

ՅՈՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐ

Ա Ր Ի Ա Ն

Երբ պալատին ճեմելքին վրայ, որ լեռան կոպտը կը դարձի, Արևին իշխանուհին նստած է։ Կ'ասեղնագործէ և կ'երգէ ան։

— Ա՜հ, — կ'ըսէ ինքնին, — սա՝ թո՛ղ երկիւղ զգայ իր կեանքին համար, ուրիշ մը՝ սարսափի տանի չէն և ժանտախտէն։ Իսկ ես կ'արհամարհեմ մահը. մինչ նշանուած չե՞մ Բաբելոնի իշխանին որուն բազուկները վիշապները կը խեղդեն և որ պիտի նետուհար ընելու թևաւոր հրէշները։

Մահը լսեց և սաստիկ զայրացաւ։ Նոյն օրն իսկ ան գնդին պզտիկ օձի մը կերպարանքն առաւ. խածնելու համար զանի՝ սակաւցաւ նորատի աղջկան նրբին շրջապատուն (simarre) առակ։

Խոնաւ աչ սպնդէն, խոնաւ ձախ կողէն, խոնաւ ծոխոպէս ձեռքին այն մասը որ նշանառքի մատանին կը կրէր։

Ցանկերկու բժիշկներ բերուեցան։

Առաջինը ըսաւ.

— Հասկցայ։

Երկրորդը ըսաւ.

— Դուշակած էի արդէն։

Երրորդը ըսաւ.

— Օ՜, օ՜։

Միւսները լրջօրէն գլուխնին շարժեցին։

Իշխանուհին մայրը կ'ողբայ.

— Ելի՛ր, Արէթի, ելի՛ր, հոգիս, նշանածդ պիտի գայ իր ազգականներով։

— Ա՜հ, մայրս, — կը հառաչէ Արէթի, — ամէն ինչ անօգուտ է ինձ համար։ Բայց երբ նշանածս գայ իր ազնուական ազգականներով, մի մշտացներ զանոնք։ Պատրաստել տո՛ւր սեղանը և ըսէ որ նստին և ուտեն։ Պատրաստել տո՛ւր սեղանը, բայց ծածկոցները թող գրկուած ըլլան իրենց ոսկի գարկերէն. պատրաստել տուր սեղանը, բայց բիւրեղեայ դաւաթները թող հաճած ըլլան և ակռօրէն հնչեն։

Ա՜յս ըսելով գլուխնին իշխանուհին փակեց իր աչուկները և մեռաւ։

Ջանի զարդարեցին իր հարսանեկան շրջազգեստով։ Իր ձեռքերէն մի կը կրէ ականակուռ խաչելութիւն մը, միսը՝ նոյն առատաձիր կտրուած ոսկեայ մը։ Երեսին սենեկապանուհիներ կ'արտասուեն իշխանուհիին անկոչնին շարժը. պատկառելի մայրը անկողնին առջեւն է հերարձակ։

Երաժշտական բազմատեսակ գործիքներու լուռ զուարթ ձայներ են ասոնք՝ որ կը զարնուին հոլիսին արձագանքներուն։ Բաղնիսի իշխանն է որ կուգայ կնութեան առնելու գեղեցիկն Արէթին։ Բոլորովին ճերմակ ձիու մը վրայ նստած է։ Ամեր շուրջը ազգականները կը քառատրոփեն. հանը իր հետևորդները կը պատկեն։ Երեք երկոտանեակ ջորիներ կը տքան զոհարներով լի թանկագին արկղերու բեռին տակ։

Իշխանը կը հետևի նշանածին տպարանքին վերնազաւթին առջև, կը տեսնէ քահանաներ, կը լսէ երգեցիկներու մրմունջը։

— Քահանանե՛ր, և դուք պսիրնե՛ր, ըսէք ինձ, ո՞վ մեռած է հոս։ Արդեօք նշանածիս մայրը։ Արդեօք նշանածիս ամենէն նոքաստի մօրաքոյր ապրի՞կը, իր ամենասիրելի՞ն։

— Քու նշանածիդ մայրը, — կը պատասխանէ ամեր քահանա-

Նձրուն մէջէն ամենէն երկայն և ալեւոր մօրուք ունեցողը,— չէ մեռած։ Նշանածիլ ամենէն նորատի մօրաքեռաղջիկը, իր ամենասիրելին՝ չէ մեռած։ Ալլ նոյնիսկն նշանածդ մեռաւ։

— Գնահատանե՛ր, և դուք սիրացուներ՛, զոյգէ ըսէք մեռելաթաղէն որ շատ երկայն, շատ լայն փոս մը փորէ, փոս մը՝ երկու հոգիի համար.— կը յարէ իշխանը։

Յետոյ կը քաշէ իր զաշյինը և իր սիրտը կը մխէ։

Նոյն հողը ծածկեց երիտասարդը և երիտասարդուհին։ Եւ երիտասարդին մարմինէն նոճի մը բուսաւ. վարդենի մը բուսաւ երիտասարդուհիին մարմինէն։ Եւ երբ խորշակը կը փչէ՝ նոճին դէպի վարդենին կը խոնարհի. վարդենին ալ դէպի նոճին կը խոնարհի՝ երբ քաղցր զեփիւռը կը փչէ։ Եւ անցորդները զանոնք տեսնելով կ՚ըսեն։

— Տեսէ՛ք, ինչպէս սիրահարները. Աստուած չուզեց որ կենդանի զրկուէին, և անոնք մեռած զիրար կը զրկեն։

Թարգ. ՄԿՐՏԻՉ Յ. ՇԱՀՊԱՐԱԼԵԱՆ — ԺԱՆ ՄՈՐԷԱՍ

ԳԱՂԱՆԴԱՑ ԼՋԸ

ՆԱՐՆՋԱՓԱՂԻԿԸ

Սիրական մարկանա զոր, ատա՛ր, այնքան կանուխ կորնցուցնելու զժբաղդութիւնը ունեցայ, ինձի թագած ամենէն պաշտելի էակս՝ իր անմեղունակ և անբիծ հոգիէն յետոյ՝ նարնջածաղիկի ճերմակ սիրուն պսակը՝ նորօրեայ նրբորոր թելով ընդելուզուած, զոր իր ոգևութիանը նուիրական մատանեի մը պէս կ՚պահէր հէք մայրս իր օժիտի տետուկին էն ծածուկ ամէ խորշը՝ հարսանեկան ոսկի թելերու փունջի մը հետ նրբաշղարշ քօղքին մէջ պարուրած։ Շատ տարբը հասկցայ թէ ինչո՞ւ համար մայրս, հակառակ իր անկեղծ բնաւորութեան և բնականին սիրահար սրտի մը կրկնուն, պաշտամի մօտեցող բան մը ունէր հանդէպ այդ կնճռ և անբնական ծաղկին որ տակաւին չեմ գիտեր ինչո՞ւ իսկական ծաղիկներուն վրայ գերազանցութիւն մը առացած և մարդկային ամենէն բնական կիրքին՝ սիրոյ՝ խորհրդանշանը եղած է։

Ամեն անգամ որ մայրս առիթ ունենար բանալու այդ տետուկը, որ իրեն հետ եկած էր հօրենական տունէն նոր բոյնին մէջ գետեղուելու և որ նորնքան անուշ յիշատակներ կ՚արթնցնէր իր մտքին մէջ,

ֆեռամտա ու զզոյշ մատներով կ'բակէր ծրարը՝ իբր թէ սրբատեւի մը ըլլար բացածը, և ճշմարիտ գուրգուրանքով մը մի առ մի կ'ցուցաղրէր անոր պարունակութիւնը Թանիպոլն զոհարներու պէս և սրատառուչ պատմութիւնը կ'ընէր մեզի անոնց իւրաքանչիւրին՝ ա՛նքան զգայուն ու խանդավառ շեշտերով որ շատ անգամ ուրախութենան արցունքներ կուգային աամիկացնել իր վճիտ աչքերը ու մենք ալ կուլայինք մանուկներու յատուկ դիւրագգածութեամբ։

Ամբողջ սերոյ, ազատասաանքի, պաշտաման պատմութիւն մըն էր այս զոր ախորժանօք և լարուած հետաքրքրութեամբ մտիկ կ'ընէինք մեր մօրը բերնէն կախուած՝ կախարդուած դիւթուած որքան պատմողին անուշ ու խանդակաթ ազնուութենէն՝ նոյնքան պատմուած մանրապէսներուն շահեկան ու յանկուցանող հանգամանքէն, մինչդեռ անդին հայրենեաց բազմացեր անիւնը նստած՝ օրուան խնդիրները կ'մանոտար սիրազով նայուածքով և զոհունակ ժպիտով մը դիտելով իր հոգեհատորները և մերթ մտովին հատուած մը կարդալով Աստուածաշունչէն որ իր մեծագոյն մխիթարութիւնն էր և ընթերցանութեան համար նախընտրած դիրքը։

Նարնջածաղիկի պատմութիւնը, սիրոյ հմայուերպութիւնը կ'լուսկէր այն երջանիկ օրէն ուր հայրս խնդրած էր մօրս ձեռքը իր ծնողքէն որ իրենց զաւկին - հաճութիւնը առնելէ յետոյ՝ հաւանած էին այս միութեան և շուտով խօթկապի մատնին կնքած վաւերացուցած էր երկու կողմերու փոխադարձ խոստումը, իբր ապագայ միութեան հիմնարկէքի նախատօնակը։ Յետոյ կ'պատմէր անուշ իրարձաութիւնները նշանածութենան շրջանին ուր երկու սիրտեր իրարու վրայ տարնալու, իրարու հետ շպտելու, փոխադարձ սիրոյ կապերը ամրապնդելու պատեհութիւնը կ'ունենային. հօրս մխիթարութիւնները իր խօսեցեալին առաջ, զգացած ու վհհերտ ակնարկները, բերած նուէրները, մօրս գողտրի ու շիկնոտ ժպիտները, սրտի տրոփումները և երբեմն ակնառոյ խռովութիւնները իր նշանածին ներկայութենէն, անհամբեր սպասումներ, հառաչմներ և ուրիշ հազարումէկ սիրոյն աչխութիւններ որոնք իրէ մէյմէկ նշանակէքի յիշատակներ բանդակուած կէին իր մարքին մէջ։

Հետզհետէ կ'սկսորուէր մայրս և իր ձայնը թրթռուկ հնչումմը կ'ունէր՝ բանի կ'մօտենար իր կեանքի էն մեծ դէպքին, էն երջանիկ շրջանին, իր հարսնութենան, իր պատկի մանրամասնութիւններուն։ Կ'պատմէր թէ ինչպէս ձմեռնամուտի պայծառ և ցրտաստրտուռ առաւօտ մը, մինչդեռ, երբ ամբողջ քաղաքը ձիւնի սպիտակ վերարկուի մը տակ կ'քնանար խաղաղ և օդին մէջ ճերմակ բիւրեղներ գանդաղ ու ծոյլ վայրէջքով մը կ'օրօրուէին, քաղաքին

դանազան վաղուընեւէն հարանեւարներու թափորներ կ'պիտէին եկեղեցի որ ինքն ալ իրը հարս կ'լուսազարդուէր իր ջահերով ու մոմեղով. տաճարը կ'լեցուէր բազմութեամբ, պատերուն մէջ՝ խորանին առջեւ կ'շարուէին ութը, տասը և երբեմն աւելի զոյգ հարսներ ու փեսաներ, հանդիսաւոր ու երկիւղած լռութեան մէջ կ'կատարուէր ժամերգութիւն, պատարագ, հարս ու փեսայ զոյգ զոյգ և գլուխ գլխի տուած կ'ընդունէին քահանային սրտակի օրհնութիւնը, կ'արձակուէին մեծ ազոն, կ'կատարուէր սրտակի խորհուրդը և այսպէս զուարթ ու ցնծուն նորապսակները և հարանեւորները կ'դառնային տուն՝ երգերով ու շարականներով սրոնց մէջ ամենէն աւելի կ'նախընտրուէին «Կոյս Թագուհին» և «Ովսիր որդիք, զարթիք»ը։

Հարսանեկան անմեղ խրախճանութիւններէն և կերուխումներէն յետոյ, կ'յարէր ժամը, սէր ու երջանկութիւն էր որ կ'սիրէին նորապսակ ամուրներու կազմած ընտանեկան նոր յարկերուն մէջ և փախարարձ սիրոյ ու յարգանքի ներդաշնակութիւն մը անվթար ու անխախտ կ'պահէր ամուսնական միութեան խաղաղութիւնը։

Հիմա ամէն անգամ որ նայիմ սիրական մօրս հարսանեկան նարնջածաղկին վրայ, միաքս կուգան այս պատմութիւնները ու կը մտածեմ թէ արդե՞ք փոխուած են ժամանակները, վարք ու բարքերը, սովորութիւնները։ Կ'խորհիմ թէ ինչ վնաս տեսնուած է արդեօք այս հին բարի սովորութիւններէն, ժամանաւորապէս սրտակի խորհուրդը եկեղեցւոյ մէջ կատարելէն, որ այսօր կռնակ դարձունել կ'ուզուի անոնց և մինչև իսկ պաշտօնական կոնսակներու պէտք կ'ըլլայ՝ նորամուտ սովորութիւնները արդիլելու և նախնի պատուական սովորութեան վերադառնալու համար։

Ըստ իս շատ դէշ բան մը կ'ընեն անոնք որ ժողովուրդի բարեպաշտական սովորութիւններուն, կրօնական ըմբռնումներուն հետ կ'խաղան, ա՛յն զգացումներուն և սովորութեանց որոնցմէ վնաս մը չտեսներ այն, ընդհակառակը։

Ի՞նչ օգուտ ունի սրատակդող, մխիթարող ու տարբշունչ հաւատքի մը տեղ՝ չորութիւն մը, ցամաքութիւն մը, անտարբերութիւն մը մէջտեղ նետել և միտքերը պղտորել։ Կրօնական լայն ըմբռնումներու պատրուակին տակ — ա՛յնչափ լայն տակայն՝ ուրկէ ամենէն խոշոր անկրօնութիւնը կրնայ դուրս ցցուիլ—եկեղեցական բարքերու, սովորութիւններու, հաւատալիքներու փոփոխութիւն քարոզողներ՝ պէտք է քաջութիւն ունենան անկեղծ ըլլալու և բացէ ի բաց յայտնելու իրենց ներքին համոզումը առանց պատիպատ պրոպուններու, և այս անկեղծութիւնը պիտի կազմէր իրենց մեծագոյն արժանիքը։

ԱՐՄԻՆԷ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԴՐԱՆՔ իմաստութեան պլհատուր դպրոցը գործնական կեանքն է որ պայքարով կը սկսի և յաղթանակով կամ պարտութեամբ կը վերջանայ։ Անոր մէջ ի յայտ կուգայ անհատի մը ճշմարիտ նկարագիրը, ընտրութիւնը, կորովն ու գործունէութիւնը։ Ընտանեկան յարկի տակ կամ դպրոցին մէջ, մէկու մը ստացած կրթութիւնը սկզբնաւորութիւն մ՚է, ազնիւ ընթացքով և ուղիղ միջոցներով մարդանչելու գործնական կեանքի պայքարին մէջ, անոր մէջէն յաղթական ելլելու համար։

Ոմանք առանձնացած՝ վանքի մը խցիկներուն մէջ, կը կարծեն առաքինի կեանք մը վարել, ուրիշներ մենակեցութեան մէջ կը փնտռեն երջանկութիւն, կարծ մ՚ատենը ևս քաշուած կեանք մը կանցնեն որ պարզապէս կը նշանակէ անհոգութիւն և երկչոտութիւն։

Բառին բո՛ւն նշանակութեամբ մարդը գործնական կեանքի մէջ կապրի, կատարելու համար սիրով իրեն բաժին ինկած պարտականութիւնը և ամէն ժխտարութեան դիմադրաւելու։

Գործնական կեանքի աշխատութիւններուն մասնակցութեամբն է որ ըրական իմաստութիւն և գործնական դիտութիւն կրնանք սորվիլ, հո՛ն կը գտնենք մեր պարտականութեան շրջանակը, «գործելու կերպը» կը սորվինք և մեր անձը կը կրթենք համբերութեամբ, ասկնութեամբ և չանասիրութեամբ, յատկութիւններ՝ որոնք կը ձևեն և կը զօրացնեն նկարագիրը։ Աչխատեղ կը հանդիպինք այն տէս դժուարութեանց և փորձութիւններու՝ որոնց դէմ մեր մարտունակը, շատ աւելի բան կը սորվինք, քան քաշուած՝ վանքի մ՚անկիւնը ուսմունքով պարապելով։ Ուրիշներու հետ հաղորդակցութեամբ մարդ ինդիքները կը ճանչնայ, և կարող կըլլայ գնահատել իր կարողութիւններըը, առանց որու՝ շատ անգամ ո և է անձ նեղմտակայ է պարարանքի, հպարտութեան և ազէտ մնալու վտանգին։

Անհատ մը իր կարողութիւններուն դիտակցութեամբը միայն կրնայ որոշել թէ «ի՞նչ պիտի ըլլայ» կամ «ի՞նչ պիտի ընէ» աշխարհի մէջ, ա՛յս է կեանքի պայմանը անձնական համեղութիներու կազմութեան համար։ փորձառութիւնն ալ գործնական կեանքի հասար շատ մը պատեր կը պարունակէ։

Ուղիղ դատողութիւնը կը դոյանայ փորձառութեան զարդացմամբը՝ որու համար կարևոր են համբերութիւն, դիտող ոգի մը և ճշտութիւն։ Աչքդ կեանքը կը նկատուի փորձառական դպրոց մը

որու աշակերտներն են մարդիկ և կիները, և գաղափարները՝ փոր-
ձութիւններ, տխրութիւն, դժուարութիւններ և ձախողուած։ Ինծի
ուսանողած դասերը ա՛չ միայն պէտք է լաւ սորվիլ, այլ գիտնալ թէ
մանաւանդ նպատակի մը համար յատկացուած են։

Գործնական կեանքի սկզբունքն է պայքարը՝ որու դժուարու-
թիւններուն երիտասարդը պէտք է տոկունութեամբ դիմագրէ փոխա-
նակ ընկճուելու։ Զօրաւոր կամքի և անդուլ տենչի շնորհիւ էր որ
Գոլոմպոս, համոզուած՝ նոր աշխարհի մը գոյութեան, ոչինչ սեպած
էր այնքան դժուարութիւն ճամբորդելու համար անծանօթ ծովերու
մէջէն և երբ իր ընկերները յուսահատ բարկութեամբ կ'սպառնային
դինք ծովը նետել, Գոլոմպոս համոզեց զանոնք համբերել, մինչև որ
հորիզոնին մէջէն երեւցաւ նոր երկիրը, ու տեսաւ իր յոյսերուն և
աշխատութեան պսակումը։

Նկարագրի ուժը անձը գործնական կեանքի մէջ, առանց յուսա-
հատելու, կաշխատի շարունակ մինչև որ յաջողի հասնիլ նպատա-
կին, դժուարութիւնները խթան մ'են անոր համար և շատ անգամ
խոչոն կարողութիւններու նիւթական կը յայտնեն։ Հանճարը
— երկնային այդ փայլակը, անոր միջոցաւ կը շողայ. նշանաւոր
անձեր ևս անոր կը պարտին իրենց յաջողութիւնը։ Եթէ դժուարու-
թիւնը գոյութիւն չունենար, աշխատութիւնը արժէքը պիտի կորսն-
ցնէր, եթէ փորձութիւն չի գտնուէր, առաքինութիւնը արժանիքէ
պիտի զրկուէր, և եթէ առուպանք և նեղութիւն սահմանուած չըլլա-
յին, նկարագրի պէտքը չը պիտի զգացուէր։

Սխալ կարծիք մ'է ենթադրել թէ՝ մարդ միայն յաջողութեամբ
կը յառաջանայ, կայ ուրիշ մեծ ազդակ մը, ձախողուածը, որու
շնորհիւ, զգայուն անձեր կը կրկնապատկեն իրենց աշխոյժը, զօրա-
ցած խոհեմութեամբ, անձնիշխանութեամբ և յարատեւութեամբ։
Գիտնալը նշանաւոր անձերու յաջողութեան գաղտնիքը — ձախող-
ութիւնն է՝ սկզբունք, խորհուրդ, օրինակ այնքան ազդեցութիւն չեն
ունեցած որքան առաջին անյաջողութիւնը, որու զրդռութեան շնոր-
հիւ նկարագրի ուժը անձը կը յաջողի նպատակին հասնիլ։ Գի-
տուններուը, զրագէտները, կրօնի հիմնադիրները, բարեկարգիչները,
դժուարութեան միջոցաւ կը տարածեն իրենց բարձր յղացումները,
գաղափարները ժողովուրդին տարբեր խաւերուն մէջ։ Տարվին
ըսած է «առանց դժուարութեան, թերեւս անկարող ըլլայի կա-
տարած գործերս ի գլուխ հանել. Շիլլեր իր մեծ գործերը արտա-
դրած է փիլիքական առուտրանքի տակ. Հէնդել մահուան անկող-
նին մէջ ձախողեց իր նշանաւոր գործերը. Մոցարթ շարադրեց իր
«հոգեհանգիստ»ը երբ պարարտերով ճնշուած՝ հիւանդութեան մը դէմ

կ՚մաքառէր։ Պէյթովէն յղացաւ իր վեհ եղանակները թշուառութեան մէջ։ Տանթէ գրեց իր հրաշակերտը աքսորի մէջ, և Միլթըն յօրինեց իր «Կորսուած դրախտ»ը կուրութեան մէջ, թշուառ վիճակի մը ներքեւ։

Այս տառապանքի աշխարհին մէջ՝ ուր վարդին քով փուշ մը կերեւի, երջանկութեան քով թշուառութիւն պահուած է, ուր ժպիտը կը վերջանայ արտասուքով և արեւուն պայծառութեան կը յաջորդէ խաւարի արհաւիրքը, պէ՞տք է հանդիսա, հառոյք և երանութիւն յուսալ։ Ո՛չ, այս չարչարանքի երկրին մէջ, ամէն մարդ պարզ ճամբորդ մ՚է։ Ոմանք իրենց զուարթ բնաւորութեան, ստացած կրթութեան, տեսած օրինակներուն և ներարգելին շնորհիւ կը տեսնեն ամէն գժուարութեան, և խղճի ժտօք կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը, որովհետև՝ ան է միայն կեանքի վերջոյն նպատակը, որու կատարման մէջ կը կայանայ ամէն հաճոյք, և երբ իրենց գերը ճշմարիտ վերատեսի մը նման, կատարած են կեանքի թատերաբեմին վրայ, սիրոյ աշխատութեան և պարտականութեան առաջնորդութեամբ, պիտի գայ օր մը ուր՝ խղճի կատարեալ գոհունակութեամբ, հանգիստ անմահութեան շտեղն շրջագիտայը։

Հետ. «ՍԱՄՈՒԷԼ ՍՄԱՅԼՍ»ի
Մ. Յ. ԽՏԵԱՆ

ԱՐՇԵՍՏՆԵՐԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Երզնկայի վարժարանայ միութեան ցուտահիմ լուծումէն ի վեր՝ կրթական մեքենան խափարուած ու խանդարուած՝ պտրոցները մտմտալիչ հնչյմներ կը պարզեն օրէ օր։ Այս տարեշրջանին Ս. Փրկչի Նարեկեան վարժարանը մի քանի տեղացի ուսուցիչներու հպգալի կը տուաւ. Ս. Երրորդութեան հարուստ նկեղեռնականը խումբ մը ապիկար ուսուցիչներու լծառոյց կը թողուր. Ս. Սարգսի Աբրահեանը՝ 5—6 պաշտօնէից տեղ երեքով կը բաւականանայ. վերջապէս Ս. Նշանի Եղիսկեանն և ազգկանց Քրիստոնեանը հազիւհազ նորոտոր կաղապարներով կը ձեռվոտուին ու կը սրբագրուին։

Ներկայ կրթական անկերպարան կացութեան պատճառները վերլուծել ու պատասխանատուներն մատնանիշ ընել նպատակէս դուրս ըլլալով, այս անդամ շեղում մը պիտի ընեմ ընդհանուր

շուրջէն, վեր առնելով մխիթարական գիծեր մը արհեստաւորի կեանքէն, որ ինչպէս տեսայ ազգայնոց՝ նոյնպէս Արեւ. Մատնոյ ընթերցողներու սիրտերն անխառն գոհունակութեամբ ու համբոյրով պիտի լեցնէ։

Երգնկա գաւառը բարձրաբերձ լեռներով եզերուած ձորաձև մը կը ներկայացնէ որուն կեդրոնէն ոտիաւ լինչ հեռու Արեմուտք հասատուած է քաղաքը տափարակ դաշտի վրայ։ Երգնկա իբրև վաճառատեղի կարեւոր կեդրոն մ'է շրջակայ գաւառներու մէջ, թէև վաճառականութիւնը կայուն և առւտուրի անձկութիւնն ամենէն աւելի շեշտուած, ոակայն արհեստներն ընթացիկ ու խիստ զարգացած են։ Գրեթէ ամէն կարգի արհեստաւորներ—դերձակ, կօշկակար, կահագործ, ոսկերիչ են.—կան, որք կը ջանան յառաջացնել ու նրբացնել արհեստն որքան կը ներէն տրամադրելի ոյժերն ու տեղական հանգամանքները։ Համայն արհեստներու վրայ տեսութիւն մը՝ պատեհ առթի թողլով այժմ պիտի վրեմ երկաթագործութեան և յարակից ճիւղերու մասին որոնք տկած են հսկայ յառաջդիմութիւններ ընել։

Դարբնութիւն.— Դարբիններ թուով 30 են, կը շինեն բեւեռներ, ծխնիներ, բահ, ոակր, տապար, ակիշներ, խոփեր, մանգաղ են, և կը նորոգեն ասոնց կոտրտուքները, հինցածներն ու ձաշուածները։

Զինագործութիւն.— Այս արհեստը յոյժ զարգացած է, 12 զինագործներ կան մէկը միայն հայ և կը շինեն յզկուն կոթերով ու երախակալներով զեղեցիկ դանակներ, զինլիներ, երկսայրիներ, թուր, խանչէր, հատու զործիներ (գալէմ) են. և կը նորոգեն ոսկի առարկաներու հինցածները։

Երկաթագործութիւն.— Երկաթագործներ 14—15 են, ասոնք փականագործութիւնն ալ ճիւղ ըրած են, կը շինեն վայելուչ ձեւերով դունատեղ օրօրոցներ, նրբաճաշակ վառարաններ, կրակարան, խոհանոցի յատուկ սկուոեղներ, պատուհանի վանդակ, մեծ ու փոքր փականքներ, կղպանքներ, նոյնպէս դանազան երկաթեայ գործիներ — մամուլ, մուրճ, ուրագ, պատուհաններ են.—և կը նորոգեն խիստ յաջող կերպով մահճակալներ, կարի մեքենաներ, կառքեր, ջրհաններ. երկաթագործներ հայ են։ Մեր այս գրութիւնը վերջացնելէ առաջ քանի մը տողեր իբր գրչի քաջալերութիւն հարկ է որ նուիրենք մեր բազաքացի երիտասարդ երկաթագործ արհեստաւորին, որմէ կրնանք քաղել զեղեցիկ ու գործնական պատեր ինքնօգնութեան ու ինքնազարգացումի։

Պ. Աւետիս Թասլիկեան 23—24 տարեկան երիտասարդ, որ

Թէև արհեստին անհմուտ ու խակ վարպետի քով աշակերտած, սա-կայն, անդուլ և յարատև ջանքերով կրցած է սուղ ժամանակի մէջ բացառիկ տեղ մի գրաւել իր միւս արհեստակիցներուն մօտ։ Սա անցեալ տարի ձեռնարկեց հեծելանիւ շինելու, ամերիկեան հեծելա-նիւն օրինակ առնելով. գործը սրքան ծանր ու դժուարին՝ տեղէ տուաւ վերջապէս արհեստաւորին յամառ աշխատութեան առջև և հեծելանիւն աւարտեցաւ օրինակին մեքենական դրութեան համա-ձայն, յատուկ կրթելով թերահաւատներն, որոյ նախատամբ Բիւ-զանդիոն իր ժամանակին պէտք եղածն դրեց։

Պ. Ալեախս հեծելանիւին գործածութեան առին քանի մը յայտնի թերութիւններ տեսնելով, որոնք արդիւնք էին առաջին ան-պատմի անփորձութեան, այս տարի կրկին հեծելանիւ մը հրապարակ հանեց, նախորդին թերութիւնները ուղղելով ու աւելի նրբացնելով գործը, այնպէս որ առաջին ակնարկով չըլիտի կրնայ զանազանուիլ օրինակէն։

Ահա սիրուարար երեսյթ մը արհեստաւորաց կեանքէն, ու օրի-նակելի ոխլար մը աշխատութեան, յարատևութեան ու աննկուն հաստատամտութեան։

Երզնկա ԱՐՇԵՍՏԱՒՈՐ

ՎՈՍՓՈՐԷՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Կ. Պոլիս, 8 Նոյեմ. 1901

Ի՞նչ կ'խորհին Իզմիրցիներդ մեր Արմաշական երկու վար-պետներուն վրայ։ Իրաւ՝ ժամանակին հասան այդ խնդիրներն՝ լրագրական օրակարգին վրայ գտնուող նիւթերը չհատած։ Բարկէն վարդապետ սրտվհեաւ բարձր ի գլուխ կ'շրջի՝ կ'նեզտանք, կուգնք որ վիզը ծռած և գայթ ի գայթ քալէ, կամ եթէ այդպէս չկրնար քալել, ոտքերը կոտրէ և պատապարակ լնդգինք ընդմիշտ բազմոցին անկիւնը ծալապատիկ ձեալու, ի՞նչ յանդգնութիւն, դու ըսէ ոճիր, 160 ոսկիի բան մ'ունենալ ստամոքսին մէջ և ժպրհիլ անոյշաթոր ժուռ գալու։ Կրօնական ժողով, դատաստանական խորհուրդ, խառն ժողով չունի՞ք, պիտի ըսես Թերևս, է՛հ, ունինք, զէթ անմնացմէ ունեցած ըլլալու զոհունակութիւնը վայելելու համար։ Չեմ հաս-կնար թէ ինչո՞ւ չեն քններ այս խնդիրը, չեն դատապարտեր կամ անմեղ հռչակեր այդ հիմղեցականը, որմէ մեծ մեծ օգուտներ կ'ըս-

պատուէր առ հասարակ։ Բայց բան մը կայ, որու խնդրս չհասնիր, ատ մը քսեցին մէկու մը վրայ, ի՞նչ ընել հարկ է, բողոքել, ընտրութիւն պահանջել և եթէ անժեղութիւնն անվիճելի է՝ հրապարակել պաշտօնական մարմնոյ մը կողմէն։ Ո՛չ այս կ՚ընեն և ոչ այն, այլ բարձի թոզի ընելու անուղղակի միտումներ նշմարելի են, ուրեմն կա՛մ այդ վարդապետը անմեղ է և պիտանի մնալ ընելու կ՚աշխատին, կա՛մ յանցաւոր է և զանազան հաշիւներով չեն ուզեր պատպարտել. եթէ առաջին պարագան ճիշտ է՝ ուրեմն ինչո՞ւ այդքան թշնամութիւն անոր անունն մրոտելու, եթէ երկրորդն իրաւացի է՝ ի՞նչ հարկ կար այդ դայթակղութիւնը հրապարակ հանելու՝ երբ պատապարտելու քաջութիւնը պիտի պակսէր։ Ճիշտը կազմ՞ս, բարեկամ, եթէ ես բլլայի Բաբիկեն վարդապետի տեղ և յանցաւոր, վատանդէ շուտը չկայ կ՚նետէի վերարկու և վնգար և կ՚պատնայի աշխարհական, քանի որ ընդ միշտ պիտի ճնայ իր վրայ այդ աննեղելի գործին ծանր պատասխանատուութիւնը և արդելք մը իր եկեղեցական պաշտօնի կիրառման՝ թէ իբր առաջնորդ թէ՛ իբր պաշտօնեայ եկեղեցւոյ. իսկ եթէ անմեղ է՝ նայնը պիտի յորդորէի զինք ընելու, սա պայմանաւ որ պատ բանար այդ ազգը իր երեսին քօղ նետու դէմ և իր անմեղութիւնը ապացուցանելով վար առնէր պիտանի այն սրբակրօն եկեղեցականներուն որոնք մանաւանդ հաշիւներով այդպէս շարժիլու յորդորուեցան իրեն դէմ։

Եւ ի՞նչ ընել սա մեր օրագրապետներու անհամբերութեան, որ Բարիկեի խնդիրը լուծում չպատած, մէջտեղ նետեցին վահրիճ վարդապետի խնդիր մը, ես կ՚առաջարկեմ, այդ ամեն դայթակղութեանց դուռները փակելու համար, ժամ յառաջ զոցել Աբմաշու պրպտանքը, արմատական է թէև միջոցը, բայց միակ պայման կ՚նկատեմ ապագայ ա՛լ աւելի անախորժ վէպքերու առջև այժմէն վերջակէտ մը դնելու։

Բայց երբ ըսեմ ու կրկնեմ որ մենք տարօրինակ ժողովուրդ մ՚ենք, թէ՛ գործով և թէ՛ խօսքով, պէտք չէ որ զարմանաս, նախ որ զարմանալու դարը անցած է, այժմ, ամեն բան անակնկալ թէև՝ զարմանալ պէտք չէ ընաս՝ երբ Աբմաշական վարդապետներ կլօրիկ ասկիններու տէր կ՚պատնան, զարմանալ պէտք չէ՝ երբ սրամիտ, բանիբուն և լուրջ կարծուած մարդիկ քնզի դէմ կ՚գնուին, չեն հասկնար կամ չեն ուզեր հասկնալ թէ ինչ է գրածդ և որո՛ւ կ՚ակնարկես անոնց, երբ մինչև անգամ Թղմաիկից կամ աշխատակից, անօրէն կամ խմբագիր՝ իբարու հետ կ՚շփոթին և ապատնական պիրք մը կ՚առնեն, պատրաստ վրադ խուժելու և քնզ բզիկ բզիկ ընելու, զարմանալու չէ երբ երեկուան բարեկամդ, այսօր թշնամիդ կ՚հռչակէ

ինքզինք, զարմանալու չէ՝ երբ շահու ակնկալութեանէ քեզի մանրիմ, եղբայր, սրտակից, հոգեկից ըլլալու աշխատողն՝ երբ գործը քրացուցած է հետդ, ամենէ ոխերիմ և ուխտակալ թշնամիդ կ'դառնայ, սպառազէն ձեռքէն եկած ամեն տեսակ վնասներ ու փորձանքներ պղտիդ բերելու և վատօրէն հրճուելու, զարմանալու չէ՝ վերջապէս՝ երբ վաղը բան իսկ եղբայրդ կամ զաւակդ դէմ եղնէ շահերուդ ու կարծիքներուդ, այս է զարուս ըրական ու գործնական ոգին, ուստի պինդ բռնելու է մարդ ինքզինք, շրջահայեաց ու արթուն, վա՛յ անոր որ դանդաղ է, թոյլ է, անհոգ, ղիւրահաւատ, անկեղծ և ձեռքը քաց, բանը բուռած է։

Քիչ մ'առաջ տարօրինակ ժողովուրդ մ'ենք ըսի, տարօրինա՛կ մանաւանդ անո՛ր որ իրենց ձեռքը մէյմէկ թերթ բռնած ամեն օր կ'պտռան որ իրենց նմանները շահերը և գաղափարը պաշտպանելու համար կ'մաքառին, կ'քրտնին, կ'զոհուին և քիչ մ'ալ վերջ պիտի ֆահամակուին թերևս։ Բարեկեղծ, վահրիճի խնդիր մը իրենց մասը իմաստած ամենէ ուղիղ կենսական խնդիրներ բարձի թաղի կ'թաղուն և եթէ ըսեմ որ կամայ և ղիտակցօրէն կ'թաղուն՝ պէտք չէ զարմանաս և ինչո՞ւ, ահա այդ «ինչո՞ւ»ին առջև կանգ պէտք է առնել, մտածել, լաւ մտածել, խորունկ մտածել և այնքան մտածել որ ի վերջէ մտածելի խնդրոյն թեզը կտրուի և անցնիլ ուրիշ նիւթի, այս է ըրածը մեր օրագրութեան, երբ իրենց մասը բան իսկ վերջին վրայ դնելու կէտին կ'հասնին, այնքան կ'մտածեն որ իրենէ լռելու կ'պատասխանատուին կա՛մ այն պատճառաւ որ իրենց մտածումները մտնիտականութեան հնարքիւ՝ ուրիշներու ալ կ'փոխանցուին և այս վերջիններն ալ՝ աւելի զօրաւոր մտնիտացնողներ՝ կ'հրամայեն ենթակային մտնալ խնդիրն, և չյիշիլ սչ իսկ բան մը, կամ այն է որ իրենց զրկուած անկեղծութիւններն երբ ձեռքերնին կ'հասնին՝ հրաշքով մը՝ զրկողն նկարագրականներէն տարբեր գոյն ու երանգ ստացած կ'ըլլան։

Անցած օր երեսուդէմէ նոր զարձող բարեկամի մը հանդիպեցայ, որ իշխանած է հոն նոր Օթէլլը՝ որ անուանապէս վանքին կը պատկանի եղեր, անուանապէս կ'ըսեմ՝ որովհետև այդ օթէլլի մասին ո՛չ ծախուց հաշիւ կայ վանքի տումարներուն մէջ և ոչ ալ սեպհականութեան յիշատակութիւն։ Մի առ մի յիշատակել չեմ ուզեր ամեն առած տեղեկութիւնները, ո՛չ 43 հազար զրուշի մը անհետացումը, ո՛չ վանքի հաշուական գործոց խառն ու շփոթ վիճակը, ո՛չ հաշիւներն ընդունելու համար եղած ընդդիմութիւնները, ո՛չ Ս. Պարբիարքի ըրած դահրը վանքի անկանոնութեանց մասին, ո՛չ եբիտաչաքլ վարպետներու ղէմ հիներու սխը, ո՛չ Պէրութի նախորդ

անոչին շահատակութիւններն և լսածիս նայելով շունչը պաղատա
ռնելու ատիպումը բարեկամի կամ բարեկամուհիի մը հետ, ան-
շուշտ չնեղանալու համար ճամբան, ո՛չ ժառանգաւորաց վարժա-
րանի անկերպարան և անկեալ վիճակը, ուր պաշտօնավարող կարող
ֆրանսացի դաստատուն ալ ճամբուած է, ո՛չ Ազգ. Եղիշէ վարդապե-
ան շուարուն կացութիւնը, որմէ մեծ բան չեմ սպասեր, քանի որ
ընդլիմութիւններ պիտի կրէ հնամոլ վարդապետներէ և եպիսկոպոս-
ներէ, իր ծրագրին միակ համակարծիք ունենալով սոսկ Ս. Պատա-
րիտրը և քանի մը երիտասարդ վարդապետներ, ո՛չ նոր պարտքե-
րու հիմերն դրուիլը, քանի մը գեղիններ վաճառել ուանլէ յետոյ,
ո՛չ վարդապետներէ ոմանց առևտրական գործերու մէջ ունեցած
ճարպիկութիւնները, ոչ բարեկամ, այս ամենն առայժմ կ՝յիշա-
տակեմ և կ՝զարմանամ, հակառակ քեզի տուած՝ բնաւ չզարմանա-
լու խրատիս, թէ մեր օրաթերթերուն գրեթէ ամենքն ալ այս տեղե-
կութիւններն ունենալով՝ զաքարիական պապանձման մը ենթարկ-
ուած են, ոմանք ալ իրենց պաշտօնակիցներու իսօսուն լռութենէն
փոխանակ օրինակ առնելու, ընդհակառակն կ՝գրեն՝ գովեստներ
շռայլելու և ներբողներ հիւսելու այս կամ այն վանականի գլխուն,
մինչդեռ շատ աւելի լաւ պիտի ընէին, եթէ բնաւ չհրապարակէին
այն լրբաւուկ յօդուածներն՝ շողոմարար, սնամակալէզ և շլամիտ ան-
ձերէ հաղորդուած։

Գիտեմ որ այս ակնարկութեանցս պատճառաւ վարձանքի պիտի
հանդիպիլ Ա. Մաղխոյդ այս համարը և դեռ վանքի շրջափակին
մէջ ոտքը չդրած պիտի յարեաւ ըլլայ, այս ալ պիտեմ և ահա այս
մասին ապահով ըլլալովս է որ ինքնին կ՝լուծուի վերը ըրած սա
հարցումս, թէ ինչո՞ւ չեն գրեր մեր իրաւաբեր, ճշմարտաբեր և հա-
մարձակախօս օրաթերթերէն ոմանք, որոնք ըստ կարգի լուսաւորու-
թեան վարանոց կ՝յորջորջեն ինքզինքնին, թէև ինքնագոհութեան
աստիճաններուն վրայ եղնելու ճարպիկ այս մասին էն բարձրագոյն
բարենիշին արժանի են իրաւամբ։

Եւ թողալ ընդհանուրի վերաբերող կենսական շահերը, որոնք
ժամագի մէջ անգամ՝ եթէ չեն, գոնէ զանոնք պրպտելով ճշդրիտ
իրազութիւնն կրնայ երևան եկնել, և իրաւ երկու վարդապետներու
հետ լաւ մը կառչելով անոնց վերարկուի քղանցքներուն, այդ է ահա
որ չեմ հաւնած և չեմ ալ ըմբռներ, որպէս թէ Բարկէն ու Վ.Ահ-
բիճ վարդապետներէն ուրիշ ո՛չ նուազ համարատու ծայրագոյնները
չգտնուէին, իրենց խակ բոլսրաիքը, և ինչո՞ւ անոնցմէ ալ հաշիւ
չվնտռեմ. . . ինչո՞ւ. . . ։

ԱՐԱՑ

ՀԱՐՍԱՆԻՔՆԵՐ

ԱՅՆ պահուն որ Պատրիարքական Երջարևրական մը Պատկի խորհուրդը նկեղեցւոյ մէջ կատարելու բնիկ հայեցի և նուիրագործուած սովորութեան վերադառնալու հրաւէր և յորդոր կ'կարդայ հայ ժողովուրդին, ուրախութիւն է տեսնել որ ո՛չ միայն մեր Հայ—Հռոմէական աղգակիցները այլ նաև օտար քրիստոնեայ հասարակութիւնները՝ հայու հետ իմանալու հաստատելու առթիւ՝ կատարեալ յարգանք մը կ'ընծայեն այդ քրիստոնէավայել գեղեցիկ սովորութեան և պահպի օրհնութիւնը Աստուծոյ տաճարին մէջ իսկ ընդունելու զոհանքի փութիկատութիւնը ցոյց կուտան: Ուստի զոհաբեռնեալ կարձանագրենք զոյգ մը հարսանեկան հանդիսաններ որոնք ընթացիկ ամսոյս տեղի ունեցան քաղաքիս մէջ:

Ամսոյս 1/14 ին քաղաքիս անգլիական մասան մէջ, կէսօրէն առաջ, կատարուեցաւ Օր. Էֆրիմա Կոստանդեանի պսակադրութիւնը ընդ Պ. Էդմունդ Էլլերինի: Սոյն ամուսնական արարողութեան ներկայ էր Ս. Աթոռոյդ Հայրն Տ. Մկրտիչեան Արքեպիսկոպոս, իր փոխանորդ Տ. Յովհաննէս քահանային հետ, յատկապէս հրաւիրուած լինելով թէ կոստանդեան ընտանեաց և թէ՝ նոյն իսկ անգլիական երէցին կողմէն: Հանդուցեալ Կոստանդեան Յարութիւն աղային դաւակները, թէև անգլիացի մրմէ, միշտ կ'պահեն իրենց հանդուցեալ հօր յիշատակը և ամեն պարագայի մէջ կ'յարգեն հայ եկեղեցականութիւնը:

Ամուսնական արարողութիւնը շատ պարզ էր ու վայելուչ և մատուռը զարդարուած կանաչ ոստերով և ծաղիկներով: Փեսացուն արդէն մատրան մէջ էր, իսկ երբ հարսնացուն ներս մտաւ, երգուեցաւ հարսանեկան նուագը՝ երգեհոնի դաշնակցութեամբ: Քահանան մատրան կեդրոնին մէջ՝ հանդիսականներէն շրջապատուած՝ կատարեց ամուսնական ախոյ արարողութիւնը, բարձր ձայնով հարցունելով և ընդունելով թէ՛ ուխտադիրներուն և թէ վկայից պատասխանները: Ապա ուխտադիրները յառաջ եկան և ծնրադրեցին սեղանին առջև, տախտակի մէջ, մինչդեռ երգեհոնն մեղմիկ կ'հնչէր երգիչներու բաղդրատուած ձայնակցութեամբ:

Քահանան Ս. Գիրքէն սահմանուած ընթերցուածները և պատշաճ աղօթքները աւարտելէ յետոյ, խրատական խօսեցաւ և ապա հրաւիրեց մեր Ս. Աթոռոյդ Հայրն—որ նստած էր վերար ի պլուխ սեղանին աջակողմն յատկապէս պատրաստուած աթոռի վրայ—իր աղօթքով և օրհնութեամբ կնքել պսակն: Բոլոր հանդիսականք ոտքի եղան և Ս. Աթոռոյդն հայերէն լեզուաւ օրհնեց նորապսակ-

նները, շնորհաւորելով իրենց ամուսնութիւնն և մաղթելով բարօրութիւն իրենց ամուսնական կենաց մէջ։

Ապա Ս. Առաջնորդն հրաւիրուեցաւ պահարանն կամ աւանդատունն, ուր նկան հարսն ու փեսան իրենց աղջականներով միասին և յայտնեցին իրենց խորին շնորհակալութիւնն Ս. Առաջնորդին։ Աւանդատան մէջ պատրաստ էր ամուսնական Ուխտի Տումարն որու մէջ ստորագրեցին թէ՛ նորապսակներն և թէ վկայք։

Թէև կոստանդնեան ընտանիքն ու նորապսակները մեծ փափաք յայտնեցին որ Ս. Առաջնորդն իր ներկայութեամբ պատուէ և օրհնէ նաև հարսանեկան հացկերոյթը, սակայն Ն. Սրբազնութիւն շնորհակալութիւն յայտնելով՝ ուղղակի զարձաւ Առաջնորդարան ուր պիտի ընդունէր Հոլանտական Հիւպատոսի այցելութիւնը։

Նոյնպէս տեղի ունեցաւ պսակադրութիւնը՝ քաղաքս հաստատուած Հայ–Հռոմէական ազգայիններէն Մեծ. Յարութիւն էֆ. Լէմմանեանի (ուսուցիչ մարմնամարզի ու Ֆրանսերէնի) քրոջ Օր. Երանիկ Լէմմանեանի՝ Մեծ. Պօղոս էֆ. Ասլանեանի հետ, պաշտօնեայ Օսմ. պանքայի։ Պսակի արարողութիւնը կատարեց հարսին մօրեղբայր Աբժ. Հ. Սահակ Վ. Սրապեան, անդամ Ազգային Մխիթարեան Միաբանութեան, որ յատկապէս այս առիթիւ Պօլսէն հրաւիրուած էր իր քեռորդւոյն կողմէ։

Աբժան կ'համարինք հրատարակել ամփոփումը այն յորդորականն քանախօսութեան զոր Հ. Սրապեան արտասանեց պսակի արարողութենէն յետոյ՝ ի ներկայութեան հանդիսականաց։

Տիար իմ եւ Տիկնայդ

«Սուրբ պսակիս կանոնական արարողութիւնը կատարուելէ զկնի՝ Գեր. Ժողովրդապետ վարդապետին թոյլատուեցաւ՝ իր վերջին մաղթանաց վրայ որով զՀնդ ի խաղաղութիւն արձկեց, իմ խնարհ տեսութեանցներս պիտի յաւելում։ Կարի իմաստալից է Հայ Եկեղեցւոյ այդ սովորոյթը՝ որ ամէն արարողութիւնը միշտ ժողովրդեան խաղաղութիւն մաղթելով կը կնքէ, մանաւանդ այս սուրբ պսակիս օրհնէնքը, վասն զի ամուսնացելոց համար նոր դուռ մ'է աշխարհի խռովութենանց և կենաց պայքարին, որպէս զի իրենց ամէն գործոց մէջ միշտ խաղաղասէր ըլլան։ Հին հայերը մարդուս կեանքը խոտի և կամ ծաղկի կը նմանցնեն. բայց ես այս պարագայիս մէջ զիշերուան լուսաւորին պիտի նմանցնեմ զայն, որ իւր միամեայ շրջանին մէջ երեք զլխաւոր փոփոխութիւն կը կրէ, որպիսի են ծագումը, լրումը և խաւարումը. այսպէս մարդուս կեանքն ալ երեք զլխաւոր

փոփոխութիւն ունի աշխարհիս վրայ, այսինքն է մահկանացու մահուութիւն և ծերութիւն, որոնք այլ և այլ ժամանակամիջոցներ են։ Առաջին միջոցին վրայ խօսիլ չեմ ուզեր, վասն զի անոր ժամանակը արդէն անցած է և պատասխանատուութիւնն ալ ձեր ծնողաց վրայ կը ծանրանայ, որոնց վրայ կատարեալ ապահով եմ որ իրենց փորձառութեամբ ի ժամուն ձեզ սորվեցուցած ըլլան ինչ որ պէտք է գիտնալ աշխարհիս վրայ լաւ քաղաքավարելու համար։ Վերջին միջոցին համար ալ՝ երջանկութիւն միայն ձեզ մաղթելով կը շատանամ։ Գալով կենաց միջին ժամանակամիջոցին, կ'ըսեմ, որ խիստ քննադատելի է այդ, որուն մէջ այժմ դուք նորապսակ ամուրց հաղիւ թէ միջամուխ եղաք առաջնորդ ունենալով միայն անկեղծ սէրը։ Որեմանք իմ, կարի զժուարին է կենաց պայքարը, ոչ բուն չէ հնար յաղթել, բայց եթէ երկայնամտութեամբ և զրծունէութեամբ։ Աշխարհ համբերէն այսուհետև առանց խորհուրդ տալու հանդիսատես միայն պիտի ըլլայ ձեր կենաց ընթացից. եթէ անսայթաք քալէք, անտարբեր պիտի մնայ, իսկ եթէ կաղաք, պիտի ծիծաղի ձեր վրայ։ Ուստի կարի զգուշութեամբ պէտք է ընթանալ աշխարհիս մէջ. վասն զի ձեր ասպարէզը լի է բազմազիմի խոչընդոտներով և ձախորդութիւններով, զոր եթէ դիտնաք խոհեմաբար հարթելու եղանակը, երանի՛ է ձեզ։ Վերջապէս ամուսնութիւնը կը նմանի երկու դաշնակից բանակներու, որ ամրոց մը կը պաշարեն և օր առաւ կը ցանկան անոր մէջ մտնել։ Այժմ դուք ձեր յօժար կամօք և սիրտ պատկիս օրհնութեամբ յաղթական այդ ամրոցին մէջ մտաք, ի որում կը մաղթեմ որ ձեր գաշնակցութիւնը երբէք չխզի, որպէսզի մինչև ձեր կենաց վերջը այդ ամրոցին տիրապետէք, որով ձեր ծնողքը, աղգականք և բարեկամք ձեր յաջողութեամբ վրայ ուրախանան և աշխարհ համբերէն ձեր հաստատամտութեանը վրայ սքանչանայ։ Կը մաղթեմ գարձեալ որ ձեր այսօրուան սէրը և ուրախութիւնը երբէք չպակսին։ Ձեր կենաց ամեն օրը այնպէս զգաք իրեւ թէ ձեր ամուսնութեան առաջին օրը ըլլար։ Հիւ, նախանձ և անհամաձայնութիւն երբէք չօթևանեն ձեր յարկին ներքին, որով Բարձրեալն Աստուած օրհնելով ձեր միութիւնը՝ կազմէ այնպիսի համեստ և բարեկարգ ընտանիք մը, որ այժմ մանանեխ կը ցուցուի մարդկային ընկերութեան մէջ։ Եւ ըլլաք այնպիսի զաւակաց տէր, որոնք պարծանք ըլլան Եկեղեցւոյ, Աղգիս և Պետութեան, որուն կրնաք հատուիլ միայն՝ եթէ զանոնք բրիստոնէարար մեծցնէք, զոր կատարեալս կը յուսամ ձեր կրօնական զգացումներէն։ Շնորհեն ձեզ Երկինք կար և զօրութիւն ըղձից կատարման համար, ամէն»։

Ձ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՍԻՄԵՈՆԵԱՆ
Միաբան Ս. Ղազարու

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿաՅՍԵՐԱԿԱՆ Իրատէի մը հաւեմատ նախկին Մեծ – Եպարքոս Բարձր. Սայիտ բաշա՝ Մեծ – Եպարքոս անուանուեցաւ հետեւեալ խաՒթը Հիւմայունով. «Բարձրաշուք Վէզիրս Սայիտ բաշա. Ինֆաք բաշայի մահուամբ Եպարքոսական պաշտօնը ձեզի յանձնուեցաւ, վասն զի Մեզի համար փորձուած է ձեր արժանիքը ու հաւատարմութիւնը։ Բարձրեալն Աստուած յաջողութիւն շնորհէ։» Նոր եպարքոսը պատիւ ունեցաւ ներկայանալու Վեհ. Սուլթանի եւ արժանանալու Կայսերական մեծարանաց։

Դրանսվալէ հասած վերջին լուրերն դաբծեալ մթագոյն ցոյց կուտան հորիզոնը, Անգլիացիք կ'նեղուին Պօէրական խմբերէ՝ որոնք ամեն կողմէ կ'յարձակին իրենց վրայ, հաւանական կարծուած քանի մը ճիւղերու բաժնուած Պօթայի, Տըլաբէյի, Բէմփի, Սթեյնի եւ Տըվէտի կողմէ, ինչպէս Դրանսվալի, Օրանժի՝ նոյնպէս եւ անգլիական ստացուածոց մէջ ի Բարեյոյս, որոնք պատճառ կուտան անգլիական իշխանութեանց՝ քաղաքական զօրքերն զենքի տակ կոչելու. վերջին ձախող լուրերու մէջ գլխաւորագոյնն է՝ Պէնտէլի մօտ՝ Պէնսըն հրամանատարի պարտութիւնը՝ որու մէջ իր մարը կ'գտնէ երկու օրուան կռուէ մը յետոյ՝ երկու կողմէ մեծամեծ կորուստներով։ Լորտ Ռիչնէրի վերադարձի մասին զրոյցները կրկին արձագանգ կ'գտնեն, այս դարձի գլխաւոր շարժառիթը համարելով ընդհ. հրամանատարի առողջական վիճակը։ Իսկ Զօր. Պըլլըր իր արտասանած մէկ բանախօսութեան պատճառաւ՝ որով կ'խոստովանէր իր ապիկարութիւնը, Լէյտսմիդի մէջ պաշարուած զօրաց օգնութեան փութացած ժամանակ իր կրած ծանրածանր կորուստները Գօլէնսօի ճակատամարտին մէջ, որմէ ազդուած անձնատուութեան հրամանգներ կ'ներազգրէր ի Լէյտսմիդ, պաշտօնակ կ'լինի Օլտերշօդի առաջին զօրաբանակի հրամանատարութեան պաշտօնէն եւ կիսաթօշակ հանգստեան կ'կոչուի, եւ թէեւ իր կուսակիցներն կ'աշխատին զինք պաշտպանել, բայց թագաւորը կը վաւերէ պատերազմական պաշտօնատան տնօրէնութիւնը եւ կը գոցուի առայժմ խնդիրը։ Լդուըրտ թագաւոր փառաւոր ընդունելութեամբ կ'ընդունի իր որդին, թագաժառանգ իշխանը,

ժողովրդային խանդավառ եւ փայլուն ցոյցերու մէջ, որ ազատարին չորս կողմ անգլիական գաղթավայրերու տուած այցելութենէն վերջ կ'վերադառնար Անգլիա, եւ Էտուըրդ Թագաւոր իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ կ'տայ իր որդւոյն Կալլէսի կամ Ուէյլսի իշխան տիտղոսը, զոր այնքան երկար տարիներ կրած է ինք, հանգուցեալ իր Թագուհի մօր ատեն, եւ որ կ'պատկանի միշտ գահաժառանգներու քանի մը դարերէ ի վեր։ Լօրտ Սալզպըրիի քանախօսութիւնը՝ Լօնտոնի նոր լօրտ Քաղաքապետի տարեկան հացկերոյթին մէջ, ուշադրութիւն կ'գրաւէ եւ սա ընդհանուր կարծիքը կ'շեշտուի պատերազմի նկատմամբ, Թէ Անգլիա չպիտի գիջանի երբէք պայմանաւոր խաղաղութիւն կնքելու Պօէրներու հետ, բայց եւ այնպէս սա պարագան ակներեւ կ'երեւի, մինչդեռ տարի մ'առաջ նոյնը չէր յայտնուած, Թէ Անգլիա՝ պիտի յօժարի տալ այդ երկու Հարաւ-Աֆրիկեան հանրապետութեանց՝ Գանատական կամ Աւստրալեան՝ իր երկու մեծ գաղութներու՝ կառավարութեանց ձեւին համեմատ առանձնաշնորհումներ։ Այնն պարագայի տակ սա բացայայտ կ'երեւի որ Էտուըրդ Թագաւոր առաջին փափաքողներէն մին է խաղաղութեան կնքման՝ իր Թագադրութեան հանդէսէն առաջ, որու հետեւանք պատրաստութիւնը այժմէն տեսնուիլ սկսած են եւ հրաւէրներ ուղղուած եւրոպական արքունեաց։

Զինու արքունիքին Բէրլին դառնալու ժամանակը դեռ անորոշ կ'մնայ, ամենէ աւելի կ'զբաղեցնէ դիւանագէտները Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը Մանչուրիոյ մէջ, որու նկատմամբ անորոշ լուրերը տարաձուած են, քանի իսկ կնքեալ պայմանագրութիւնը գաղտնի պահելով, հակառակ Զինու կառավարութեան փափաքին, որ զայն օտար տէրութեանց ծանօթացնելէ եւ անոնց հաւանութիւնը առնելէ յետոյ, եթէ ո եւ է առարկութիւն մը չունենան, իւր պատրաստակամութիւնը կ'յայտնէ ստորագրելու, բայց Ռուսիա կ'ընդդիմանայ այս առաջարկին։ Ռուսիոյ գրաւած՝ իբր Թէ առժամեայ՝ Մանչուրեան երեք նահանգներէն է որ պիտի անցնի Բօրդ-Արթհիւրի երկաթուղին, որ փուժոյ պնդութեամբ յառաջ կ'մղուի, եւ ելեւմտական նախարար Պ. Վիդէ կ'յուսայ հարկ եղած դրամը ճարել, 1905 է յառաջ լրացնելու այդ մեծ գիծը, որու միջոցաւ պիտի յաջողի Ռուսիա իր քաղաքականութիւնը յառաջ քշել Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, մինչդեռ այժմ ամեն տեսակ զիջողութիւնները յանձն կառնու ընելու Ճաբոնի, Քօրէայի մէջ, որպէս զի հաւանական

ընդհարումներէ խուսափի եւ տեղի չտայ պատերազմի մը որ Թերեւս շատ սուղի նստի իրեն ներկայ հաղորդակցական դժուարին պարագայից տակ։ Չին մեծ պարապ մը կունենայ Լի–Հունկ–Չանկի նման նշանաւոր քաղաքագէտ մը կորսնցնելով, որ ջանի մը տասնեակ անգամներ մեռնելու դիտաւորութիւնը եւ քարիկամեցողութիւնը ունենայէ եւ ապա յարութիւն առնելէ յետոյ, ալ այս անգամ վերջնապէս կ'մեռնի։ Չինու կայսրը ամենամեծ պատիւները կ'շնորհէ Լիի եւ Մարքիզի տիտղոսը կ'տայ, որ Երկնային կայսրութեան ամենամեծ առանձնաշնորհումներէն մին է։ Լի–Հունկ–Չանկ պիտի զգալի ընէ իր Թողած պարապը Չինու կայսրութեան մէջ, որովհետեւ այդ մեծ մարդուն գլխաւոր ձիրքն ու տաղանդն նկատուած էր՝ իր հակառակորդաց տկար կողմերուն գիտակ՝ անոնց անհամաձայնութեան մէջ միշտ փնտռել շահն ու օգուտն Երկնային կայսրութեան։ Ահա այս ճարպիկութեան պատճառաւ երեսուն տարուան մէջ այնքան հսկայ յառաջացում մ'ունեցաւ Լի, տիրանալով մեծամեծ պատիւներու, փառքերու եւ հարստութեան։

Ֆրանսական խորհրդարանն ելեւմտացոյցի, Չինու տուգանքի համար փոխառութեան՝ եւ գործաւորական խնդրոյ առթիւ հրատապ նիստեր կունենայ եւ եթէ այս աւենու մէջէն յաջողի նախարարութիւնը յաղթական դուրս ելնելու՝ իրաւի բաւական զարմանալի պիտի երեւի եւ եթէ ոչ նախարարապետ Վալտէք–Ռուսօի ճարպիկ վարիչ մը լինի՝ գէթ տարօրինակ քաղաքութիւնը պիտի հաստատէ անոր՝ որ Ֆրանսական հանրապետութեան հաստատութենէն ի վեր ամենէ երկարակեաց դահլիճը վարելու կոչուած կ'երեւի, այնպիսի ժողովրդեան մը հաւմար՝ որ հագուստ փոխելու պէս կ'ախորժի նաեւ նախարարականն փոփոխութեանց։ Կ'ըսուի Թէ Մ. Լուպէ յաջորդ տարի պիտի այցելէ Ռուսիա, իսկ Յունաստանի Թագաւորն Մ. Լուպէի կողմէ ընդունուելէ յետոյ կ'այցելէ Ֆրանց–Ժոզէֆի կայսեր եւ կ'հանի Աթէնք բանալու խորհրդարանը, ինչպէս կ'բանան նաեւ իրենց խորհրդարանները Սերպիա եւ Պուլկարիա, յայտարարելով մեն մին իրենց բարւոք յարաբերութիւնները դրացի պետութեանց հետ։

ԼՐԱՍԵՐ

ԵՀ· ՍՈՒԼԹԱՆԻ Ծննդեան տարեդարձի առթիւ ատսոյս 14 ին ամբողջ քաղաքը զարդարուած էր գեղեցկօրեն, գիշերը յուսալառութիւններ կատարուեցան ամենամեծ յաջողութեամբ: Ձերեկը բոլոր հասարակութենէց հոգեւոր պետերը ներկայ գտնուեցան կառավարութեան դուռը իրենց հաւատարմական զգացմանց եւ շնորհաւորութենէց հաւաստիքը մատուցանելու քաղաքիս Վեհ. Կուսակալին: Կայսերական զօրանոցին վանդակապատ հրապարակին մէջ տեղ Նորին Վեհ. 25 ատեաւ գահակալութեան տարեդարձին առթիւ կառուցուած շքեղ ու հրապուրելի աղբիւրի եւ ժամացոյցի շինութիւնը բոլորովին ազատած լինելով անոր բացումը եւս կատարուեցաւ երեկի ի ներկայութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, հոգեւոր պետերու եւ օտարազգիներու: Իսկ գիշերը Կառ. Դուռը կազմակերպուած էր պարահանդէս մը, ուր ներկայ գտնուեցան բացի երեւելի պաշտօնատարներէ նաեւ օտար հիւպատոսք, օտարազգի նշանաւոր անձնաւորութիւններ եւ իգական սեռը իր ճոխ արդուզարդով:

Ս· Լուսաւորչեան Ազգ· Հիւանդանոցի Հարիւրամեայ Յոբելեանին նոր Ցանձնաժողովը, որ քաղաքիս պատուաւոր եւ հարուստ ազգայիններէն կ'բաղկանայ, սկսած է գործել եւ նամակներ գրել զանազան կողմեր: Ի մէջ այլոց գրաբար գեղեցկահիւս նամակ մը ուղղած է Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Ս. Կաթողիկոսին, ծանուցանելով Յոբելեանին նպատակը, Հիւանդանոցին բազմակարոս վիճակը եւ առհասարակ ամեն բարեսէր ազգայնոց նպաստին կարօտութիւնը, խնդրելով միանգամայն որ Ն. Օծութիւնը բարեհաճի իր բարձր աջակցութիւնը նուիրել այս բարեպաշտակ եւ մարդասիրական գործին յաջողութեան եւ յորդորել Կովկասաբնակ հայերը՝ իրենց առատաձեռնութեամբ մասնակցելու Հիւանդանոցի Հարիւրամեայ յոբելեանին:

Ելեւմտից Բարւոքման Ցանձնաժողովը յատուկ հիւս կազմելով Բաղ· Ժողովոյ եւ Տնտեսական Խորհրդոյ հետ, որոշեց միեւնոյն այսօր կատարուած նորոգութենէց հետ շարունակել քանի մը տուներու շինութիւնը, որոնք կ'գտնուին այն գեղին

վրայ, որու մօտ պիտի շինուի բաղնիքն: Ինչպէս տուներու նոյնպէս եւ բաղնիքի յատակագիծերն արդէն պատրաստուած լինելով, յուսալի է թէ փութով պիտի սկսուի շինութիւնը:

Տէնիզլիի Հայոց Ս. Աստուածածին եկեղեցին, որ երկրաշարժէ բայքայուած եր եւ ժամերգութիւնը կ'կատարուէին տախտակածի տակ, ուրախութեամբ կ տեղեկանանք թէ վերանորոգուելու ձեռնարկուած է եկեղեցասէր ազգայնոց կողմէ հանգանակութեամբ:

Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեան 100 ոսկի նուիրած է Ուսուցչաց Հանգստ. սնտուկին՝ ի յիշատակ իր վաղամեռիկ կնոջ, նոյնպէս 30 ոսկիի նուէր մը ըրած է Վանայ Երամեան վարժարանին եւ 20 ոսկի ողբացեալ Մատուրեանի շիրմին վրայ կանգնելիք մահարձանին համար:— Կրթական ամենեն բազմարդիւն մշակին այս նուիրատուութիւններն՝ ի նպաստ կրթական պաշտօնէից եւ կրթական հաստատութեանց՝ գեղեցիկ կերպով կ'ապացուցանեն թէ կրթութեան գործին նուիրուած անհատներ՝ երբ միջոցը ունենան՝ շատ աւելի առատաձեռն կ'գտնուին քան նոյն իսկ հարուստներն, իսկ մասնաւորապէս Ա. Մ-ցի խմբագրութիւնը շնորհաւորաբ զգացումներ միայն ունի յայտնելու առ Ռ. Պէրպէրեան՝ թերթիս հանգուցեալ խմբագրապետին յիշատակին արթիւ ըրած նուէրին համար:

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Ընտրութիւնը.— Պօղոյ ազգային թերթերն կ'տեղեկանանք թէ Գայս. կառավարութիւնը ընդուներ է Ամեն. Ս. Պատրարք Հօր հրաժարականը Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրելիութենեն, փափաքելով որ Ն. Սրբազնութիւնը շարունակէ վարել Պօղոյ իր Պատրիարքական պաշտօնը: Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը գոհունեամբ տեղեկացեր է այս տեղեկութեան եւ մտադիր է եղեր այս մասին երախտագիտութիւն յայտնել յոսս Գայս. Դահնոյից: Կ'յուսացուի որ ի մօտոյ հռանուն ցանկը դրուի Ս.տանա՝ Հայրապետ Սահակ Սրբազանի, վերջնական ընտրութեան ձեռնարկելու համար:

Ս. Հայրապետը անցեալ Հոկտ. 12 ին այցելեր է Կոլկասեան ցուցահանդէսը, մասնաւոր ուշադրութեամբ դիտեր է երկրագործական բաժինը, ուր ցուցադրուած մեքենաներու մասին բացատրութիւններ ստացեր է. յետոյ այցելեր է կոյրերու դպրոցին արհեստագործական մասնին, օրհներ է աշակերտներէն փափաք յայտնելով որ գաւառներու մէջ ալ բացուին նմանօ-

րիւակ ցուցահանդեսներ որոնք մեծ օգուտներ կրնան ընծայել գիւղացի ժողովուրդին:

Կարնոյ Երկրաշարժը.— *Անցեալ Հոկտ. 26 ին ուրբաթ առաւօտ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը ահ ու դողի մատներ է Կարնոյ եւ շրջակայից բնակիչները· ցնցումները կրկնուեր են հետզհետէ առնի բուռն. բազմաթիւ տուներ փլեր, մզկիթներ, մինարեներ եկեղեցիներ եւ դպրոցներ վնասուեր են եւ շատեր փլատակներու տակ մնացեր: Սարսափահար ժողովուրդը բացօթեայ կ'բնակի վրանիներու տակ, թեեւ ձիւնը առնէն կողմ ծածկած է. տեղական իշխանութիւնները հարկ եղած խնամքները կ'տանին, ձրի ղեղ եւ բժիշկ հայթայթելով: Առաջնորդ Տ. Զաւէն Վարդապետ, Հայ-Հոմէական առաջնորդը եւ Ցոյները ևս ընդասընկնայ մասնախումբեր կազմեր են: Պոլիս ի նպաստ երկրաշարժէ տարածեալներուն Պատրիարքարանի կողմէ յանձնախումբ մը կազմուած է՝ ազգայնոց մէջ հանգանակութիւն կատարելու համար, մինչեւ հիմա հանգանակութեան գումարը հասած է 1200 ոսկիի, որմէ մաս առ մաս կ'ղրկուի Կարնոյ Առաջնորդին օգնելու համար տարածեալներուն:*

Տիարպէքիրէն *ստացանք չորրորդ պաշտօնագիր մը՝ տեղւոյն ծանօթ առաջնորդական ապօրէն ընտրութեան եւ գործուած յայտնի գեղծումներուն դէմ: Բայց մենք կ'կարծենք թէ այս առաջնորդական խնդիրը այլեւս գոյութեան իրաւունք չունի, քանի որ Տ. Եղեկիէլ վարդապետ շատ գնահատելի խոհեմութիւն եւ տոհմասիրութիւն ունեցած է հրաժարելու Տիարպէքիրի Առաջնորդութենէն. Իրաւունք ունինք յուսալու որ Ազգ. Վարչութիւնն եւս՝ հետաստեղ շրջահայեցութեամբ մը՝ նոյնման խոհեմ պիտի գտնուի ընդունելով Տ. Եղեկիէլ Ծ. վարդապետի հրաժարականը եւ հրահանգ դրկելով Տիարպէքիր՝ նախ Փաստ. կազմակերպելու ժողովը վերակազմելու եւ այսպէս նոր ընտրութեան ձեռնարկելու օրինական սահմանումներու մէջ: Քանի մեզ՝ ա'յս է ամենէն օրինաւոր եւ նպատակայարմար ճամբան՝ վերջ մը տալու համար Տ. Եղեկիէլ վարդապետի շուրջ իրաւի կամ յանիրաւի յարուցուած կուսակցական պայքարներուն եւ հանդարտեցնելու յուզուած կիրքերը որոնք, հակառակ պատրագային, կրնան առնի մեծ հաշիւներ առնել եւ ցաւալի հետեւանքներ ունենալ՝ ի վնաս Տիարպէքիրի ազգայնոց կրթական, եկեղեցական եւ այլ տոհմային գործոց:*

Ա. Ա. Մ.

ԳՐԱԿԱՆ ՓՈՒՆՋ ՄԸ

"Արեւելեան Մամուլ"

ՅՕԳՆԵՑՈՒՑԻՉ ԹԵՐԹԸ

ՔԵՐ բաժանորդներուն նուէր մ'ընելու փափաքով՝ որոշած ենք Արեւելեան Մամուլ Յունուար 1ի թիւը կրկին եւ թերեւս աւելի ծաւալով հրատարակել, որով ցոյց տուած պիտի լինինք թէ անտարբեր չենք հանդիսացած այն քաջալերութեան, որ՝ ինչպէս միշտ վերջին տարիներու ընթացքին եւս չդադարեցաւ Արեւելեան Մամուլ՝ իր բաժանորդներու եւ ընթերցողներու կողմէ։

ԳՐԱԿԱՆ ՓՈՒՆՋ կոչեցինք մեր հրատարակելի թիւը, որովհետեւ հոն պիտի երեւի մեր արդի սերունդի ստեղծած ու մտածուած գրիչներու մեծամասնութիւնը եւ մէն մի այդ յօդուածներէն իր յատուկ բոյրով ու երանգներով մէկ ծաղիկը պիտի կազմէ այդ փունջին, եւ արդարեւ ալ իրարու անմոռանալի երկնագոյն ծաղիկները՝ ամենքը մէկէն չպիտի գայթին նմանելու այն սիրուն ու հրապուրիչ փունջին որ կ'կազմուի այլազան ու բազմազան ծաղիկներու ներդաշնակ հաւաքումովը։

Ու չենք վարանիր այդ ՓՈՒՆՋԸ նուիրելու մեր սրտացեալ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԱՄԲԱՂԴՈՒԹԻՒՆ յիշատակին՝ իր մահուան միամեայ տարեդարձին առթիւ։

Ցաջորդ թիւերով մինչեւ Դեկտ. 15, պիտի յիշատակենք մասնակցողներու անուններըը։

ՆՈՐ ՆՈՒԷՐ Մ'ԱՆԼ յառաջիկայ տարեշրջանին մէջ ընել կ'յուսանք մեր արդի բաժանորդաց, որու վրայ խօսիլը կ'վերապահենք ուրիշ առթի, միայն աւելորդ չենիր այժմէն աւելցընել թէ Յունուար 1ի նուէրէն աւելի արժէք ու կարեւորութիւն պի-

տի ունենայ և աւելի բացատրել կերպով պիտի ապացուցանէ թէ Աբեղեանեան Մասուլ անատաբերը չէ հանրութեան ցոյց տուած համակրանքին, համակրանք՝ որու համար խմբագրութիւնս շնորհակալ կ'զգայ ինքզինք։

ՕԱՆՕԹ.— *Ամեն աւոնք որ բաժանորդ չեն ոչ կ'ուզեն հատ մ'ուշեներ մեր Ցուցակեր 1ի թիւին դող հաձին այժմեն ընել իրենց խնդրանքը, որուն շատ մատչելի գին մը որոշած ենք, Ձորս դրուշ ողջ, ինչ որ մեկ դրուշ աւելի է սովորական ծառայի գիներն։ Ուրեմն փափաքողները դող փոքրան տեղեկացնել մեզ։*

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Հոկտեմբեր 6 — Նոյեմբեր 11

ՏԻԿՆԱՅՔ Եղիսաբէթ Մ. Բաբազեան *4 օրաս Հելվա*, *10 օրաս Հայց*, Մարզարիտ Ա. Պէրկամպրեան *12 օրաս շագանակ*, Աննա Թօփալեան *1 արծաթ տուփ*, Հռիփսիմէ Գ. Գազտաղլեան *10 օրաս մնքարիա*, *10 օրաս շաքար*, Շողակաթ Մ. Գալուստեան *70 հատ փիտեով մատաղ*, ՏԻԱՐՔ Ցովհաննէս Թամիզեան *1/2 օրայ սուրճ*, Ցակոբ աղա Սահատեան *60 օրայ ալիւր*, Պետրոս Պարբեան *1 թօփ Մէլթօն*, Մկրտիչ Մարկոսեան *26 օրայ միս*, Ցովհ. Գ. Բաբազեան *96 հատ նուռ*, Յարգիս Հալէպլեան *15 օրայ հայց*, Գրիգոր Բաբազեան *15 օրայ հայց*, Ցովհ. Գ. Գազտաղլեան *100 հատ հաւկիթ*, *100 հատ լիմոն*, *50 հատ նուռ*, *75 բաթլիճան*, Ղուկաս Էճ. Իսայեան *4 հատ հնդկահաւ*, Արտաշէս Ց. Անդոզեան *15 օրայ աղխարի միս*։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Խմբագիր ~ Տնօրէն
Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

Տպագրութիւն
Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

31ՐԴ Տարի

1871–1901

ՔԱՀԱՆՈՒԹԵՒՆԸ

ԵՒ ԱՅԼ

ՊԱՅՄԱՆՔ

ԱՌ. Ն. Մամիոյ բաժանորդ գրաւիլ փափաքողները կրնան ուղղակի խմբագրութեանս դիմել կամ Հանդիսիս Պատ. Գործակալներուն, որոց միջոցաւ կրնան ստանալ իրենց թերթերը։ Բաժանորդագրութիւնք կ'սկսին Թիւ 1 և 13 է։

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ամասիա	—	Մեծ.	ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԷՖ.	ԽԱՆԴԱՄՈՒՐ
Ատանա	—	»	ՅԱԿՈԲ	» Տ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Աւաբազար	—	»	ՍՏԵՓԱՆ	» ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
Գահիրէ	—	»	ՕՀԱՆ	» ԽՆՏԱՄԵԱՆ
Երզնկա	—	»	ՊԱՐՈՅՐ	» ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
Ինկիւրի	—	»	ԴԱՆԻԷԼ	» Յ. ԱՇՂԳԵԱՆ
Թոխաթ	—	»	ՄԻՍԱԿ	» ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Թրիփոլի	—	»	ՍԻՐԱԿԱՆ	» Ց. ՓՐԼՃԵԱՆ
Խարբերդ	—	»	ՌՈՒԲԷՆ	» ՋԱՀԳԱՐԵԱՆ
կիպրոս	—	»	ԳԱԼՈՒՍՏ	» ԽՏԵԵԱՆ
Հալէպ	—	»	ԳԱՐԵԳԻՆ	» ՃԻՒՔՐՃԵԱՆ
»	—	»	ՎԱՀԱՆ	» Յ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
Մալաթիա	—	»	ԳՐԻԳՈՐ	» Ց. ԹԱՇՃԵԱՆ
Մանչսթէր	—	»	ՍԻՄՈՆ	» Յ. ՃԱՓՐԵԱՆ
Մարզուան	—	»	ԱՒԵՏԻՍ	» Կ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
Շ.-Փարահիսար	—	»	ԱՐՄԵՆԱԿ	» ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
Զէյթօն	—	»	Մ. Մ ԷՖ.	ԳԱԲԱԿԱՎՈՒՐԵԱՆ ՅՒ ԸՆԿ.
Պանճարմա	—	»	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԷՖ.	ԿԻԹԱՒԵԱՆ
Պարահիզակ	—	»	ՍՏԵՓԱՆ	ԷՖ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Պլովտա	—	»	ՅՈՎՀ	» ՇՈՒՊԱՐԱԼԵԱՆ
Սամսոն	—	»	Լ. ԵԴ.	» ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
Սիւրմաթիա	—	»	ԱՐՄԵՆԱԿ	» ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ
Ֆիլադելֆիա	—	»	ՊՕՂՈՍ ՎՐԾ.	» Տ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

ՈՒ. Խմբագրութեանս միջոցաւ բաժանորդագրուողք պարտաւոր են իրենց տարեկան կամ վեցամսեայ վճարումն ուղղակի խմբագրութեան ղրկելու։

Գ. Բաժանորդագրութիւնը վճարելի է ԿԱՆԽԻԿ ուղղակի դրամով ՝ անուղղակի Թղթադրոշմով, (20 դրուշնոց դրոշմը մէկ մէճիտի հաշուով) փոխ-Գրով, քաղքիս կամ կ. Պոլսոյ հրապարակի վրայ քաշուած կամ Օսմանեան, Աւստրիական ու Ֆրանսական Մանատա-Բոս-դով ։

Դ. Խմբագրութիւնս պիտի գադրեցնէ թերթերու առաքումն այն բաժանորդներուն որ մի քանի թիւ ետեւնալէ ետև կ'յապաղեն բաժնեգինը ուղարկել ։

Ե. Հրատարակութեան համար դրկուած, բայց ո և է պատճառաւ անտիպ մնացած յօդուած ու գրուած ետ չեն դրկուիր ։ Դրկուած յօդուածք թղթին միայն մէկ երեսին վրայ պէտք է գրուած լինին ի գիւրութիւն ։

Զ. Նոյնպէս անպատասխանի կ'մնան այսպիսի զանցառութեան առթիւ գրողին խնդրուած ո և է բացատրութիւն ։

Է. Ընդունելի չեն անվճար նամակ կամ ծրար ։

Ը. Խմբագրութիւնս պատասխանատու չէ այն բաժանորդաց որք իրենց տեղափոխութեամբ չեն ատանար թերթերն, իսկ այն բաժանորդներն որ կանոնաւոր թերթերն չեն ստանար, ժամանակին կ'պարտաւորին իմացնել խմբագրութեանս, տարին լրանալէն վերջ ո և է այսօրինակ առարկութիւնք ընդունելի չեն ։

Թ. Պիտի ծանուցուին թերթիս մէջ ամեն նոր հրատարակութիւններ որոյմէ երկ երկու օրինակ կ'ղրկուին խմբագրութեանս ։

Ժ. Ա. Մամուլ կ'հրատարակէ նաև ծանուցուածներ չափաւոր գիներով ։

ԺԱ. Ա. Մամուլ իբրև յատկապատուած տպելու համար ջարդ կ'ընդունի գրամական մեծանաւոր վճարմամբ ։

ԺԲ. Նամակ, դրամ, գիրք եւայլն պէտք է ուղղել ստորեւ նշանակեալ հասցէին ։

م. ماموريان مخدومى ازمير

Մ. Մաւուրեան Որդի — Իզմիր

M. Mamourian Fils — Smyrne

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

24	թիւի	դրչ.	արծ.	**60**	Ֆաղաքիս	համ.
24	»	»	»	**70**	Գաւառաց	»
12	»	»	»	**35**	»	»
24	»	Ֆրանք		**15**	Արտասահմանի	»
24	»	Բուպլի		**6**	Ռուսաստանի	»

Թիւը **3** Դրուշ

Hon. Rédaction
de la Revue Arménienne HANTESS
au couvent des R. R. P. P. Méchitharistes
VII Méchitharistengasse 4
VIENNE